

Strasbourg, 06/05/2009

ECRML (2009) 3

**EUROPEISKA STADGAN OM LANDSELS- ELLER MINORITETSSPRÅK
("MINORITETSSPRÅKSKONVENTIONEN")**

**SVERIGES GENOMFÖRANDE AV EUROPEISKA STADGAN OM LANDSELS- ELLER
MINORITETSSPRÅK**

Tredje övervakningsomgången

- A. **Expertkommitténs rapport**
- B. **Rekommendation från Europarådets ministerkommitté om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.**

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk innehåller en mekanism för granskning av hur stadgan genomförs i en ansluten stat, så att rekommendationer vid behov kan göras till förbättringar i dess lagstiftning, politik och praxis. Den centrala komponenten i detta förfarande är expertkommittén, som tillsätts i enlighet med artikel 17 i stadgan. Dess främsta syfte är att granska den faktiska situationen för landsdels- och minoritetsspråken i staten, att rapportera till ministerkommittén om sin bedömning av hur en ansluten stat uppfyller sina åtaganden, och vid behov uppmuntra den anslutna staten att gradvis uppnå en högre nivå av åtagande.

För att underlätta denna uppgift har ministerkommittén antagit ett format för de periodiska rapporter som en ansluten stat enligt punkt 15.1 skall inge till generalsekreteraren. Rapporten skall offentliggöras av regeringen ifråga. Enligt det fastlagda formatet skall staten redogöra för det konkreta genomförandet av stadgan, den allmänna politiken som följts för de skyddade språken enligt del II i stadgan, och mer specifikt alla åtgärder som vidtagits för genomförandet av de valda åtagandena för de olika språk som åtnjuter skydd enligt del III i stadgan. Kommitténs första uppgift är därför att granska informationen i den periodiskt ingivna rapporten för samtliga relevanta landsdel- och minoritetsspråk inom vederbörande stats territorium.

Kommitténs roll är att bedöma de befintliga rättsakterna och bestämmelserna och den faktiska praxis som de olika staterna följer beträffande sina landsdels- och minoritetsspråk. Kommittén har upprättat sina arbetsmetoder för denna uppgift. Kommittén samlar information från respektive myndigheter och från självständiga informationskällor i staten för att få en rättvis och korrekt överblick över den faktiska språksituationen. Efter en preliminär granskning av en periodisk rapport inkommer kommittén vid behov med ett antal frågor till vederbörande stat om aspekter som den anser vara oklara eller inte tillräckligt uttömmande behandlade i själva rapporten. Det skriftliga förfarandet följs normalt upp av ett kontaktbesök av en delegation från kommittén i staten ifråga. Under besöket träffar delegationen organ och sammanslutningar vars arbete är nära relaterat till användningen av språken ifråga, och samråder med myndigheter i frågor som har framförts till den.

När denna process är avslutad antar expertkommittén sin egen rapport. Denna rapport inges till ministerkommittén tillsammans med förslag till rekommendationer som denna kommitté kan överväga att lägga fram till staten ifråga.

INNEHÅLL

A.	Expertkommitténs rapport om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk	4
Kapitel 1	Bakgrund	4
	1.1. Sveriges ratificering av Europeiska konventionen för landsdels- eller minoritetsspråk	4
	1.2. Expertkommitténs arbete	4
	1.3. Presentation av situationen för minoritetsspråk i Sverige: en uppdatering	5
	1.4. Allmänna frågor som ställt sig vid granskningen av genomförandet av konventionen i Sverige	5
	1.4.1 <i>Territoriell tillämpning av konventionen på språk enligt del III</i>	5
	1.4.2 <i>Genomförande av konventionen</i>	6
	1.4.3 <i>Älvdalskans status</i>	7
Kapitel 2	- Expertkommitténs bedömning beträffande del II och III i konventionen	8
	2.1 Bedömning med hänsyn till del II i konventionen	8
	2.2 Bedömning med hänsyn till del III i konventionen	14
	2.3.1 <i>Samiska</i>	14
	2.3.2 <i>Finska</i>	24
	2.3.3 <i>Meänkieli</i>	33
Kapitel 3.	Slutsatser	42
	3.1. Expertkommitténs slutsatser om hur de svenska myndigheterna reagerat på ministerkommitténs rekommendationer i andra övervakningsomgången	42
	3.2. Expertkommitténs slutsatser i tredje övervakningsomgången	44
	Bilaga I: Ratificeringsinstrument	46
	Bilaga II: Kommentarer från de svenska myndigheterna	48
B.	Rekommendation från Europarådets ministerkommitté om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.	50

A. Expertkommitténs rapport om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

antagen av expertkommittén den 26 november 2008
och framlagd inför Europarådets ministerkommitté
i enlighet med artikel 16 i konventionen

Kapitel 1 Bakgrund

1.1. Sveriges ratificering av Europeiska konventionen för landsdels- eller minoritetsspråk

1. Sverige ratificerade Europeiska stadgan för landsdels- eller minoritetsspråk, den s.k. minoritetsspråkskonventionen, nedan kallad konventionen, den 9 februari 2000. Konventionen trädde i kraft i Sverige den 1 juni 2000.
2. Ratifikationsinstrumentet för Sverige återfinns i bilaga I till denna rapport. Vid ratifikationstillfället förklarade Sverige att samiska, finska och meänkieli är minoritetsspråk som åtnjuter skydd enligt del III i konventionen. Som territoriellt obundna språk som talas i Sverige uppgavs romani chib och jiddisch.
3. Enligt artikel 15.1 i konventionen skall parterna vart tredje år inge rapporter i en form som bestäms av ministerkommittén¹. De svenska myndigheterna inkom med sin tredje periodiska rapport till Europarådets generalsekreterare den 20 september 2007.
4. I sin tidigare granskningsrapport för Sverige (ECRML (2006) 4) belyste konventionens expertkommitté (nedan kallad expertkommittén) områden där de rättsliga ramarna, politiken och praxis kunde förbättras. Ministerkommittén noterade rapporten och antog rekommendationerna (RecChL (2006) 4), som tillställdes de svenska myndigheterna.

1.2. Expertkommitténs arbete

5. Den föreliggande tredje granskningsrapporten är baserad på information som expertkommittén hämtat från tredje periodiska rapporten för Sverige och de svenska myndigheternas svar på ett ytterligare frågeformulär samt från samtal med företrädare för minoritetsspråkstalande i Sverige och de svenska myndigheterna under kontaktbesöket (14-16 maj 2008). Expertkommittén fick enligt artikel 16.2 i konventionen ta emot ett antal kommentarer från organ och sammanslutningar som upprättats enligt lagstiftningen, och även från lokala myndigheter. Expertkommittén uppskattar det utomordentliga samarbete som den hade med de svenska myndigheterna och företrädare för minoritetsspråkstalande, i synnerhet vid organisationen av kontaktbesöket.
6. I denna tredje granskningsrapport kommer expertkommittén att koncentrera sig på de åtaganden och aspekter som togs upp i andra granskningsrapporten därför att de ansågs utgöra särskilda problem. I rapporten granskas i synnerhet hur de svenska myndigheterna reagerat på de aspekter som expertkommittén påpekat, och på eventuella rekommendationer från ministerkommittén. I granskningsrapporten syftar man också till att lyfta fram nya frågor som upptäckts av expertkommittén under tredje övervakningsomgången.
7. I den föreliggande rapporten återges detaljerade kommentarer, som de svenska myndigheterna uppmuntras ta hänsyn till i utvecklandet av sin politik för minoritetsspråk. På grundval av dessa detaljerade kommentarer har expertkommittén även upprättat ett antal allmänna förslag till beredning av en andra uppsättning rekommendationer till Sverige från ministerkommittén, enligt artikel 16.4 i konventionen.
8. Denna rapport är baserad på den politiska och rättsliga situation som rådde vid expertkommitténs kontaktbesök i Sverige. Rapporten antogs av expertkommittén den 26 november 2008.

¹ MIN-LANG (2002) 1 Form för periodiska treårsrapporter som antagits av Europarådets ministerkommitté.

1.3. Presentation av situationen för minoritetsspråk i Sverige: en uppdatering

Officiell statistik över antalet minoritetsspråkstalande

9. Sverige samlar inte officiell statistik om antalet personer som använder minoritetsspråk. Detta begränsar de svenska myndigheternas förmåga att planera och vidta lämpliga åtgärder för skydd och främjande av minoritetsspråken, och det gör det svårt för expertkommittén att bedöma huruvida Sverige fullgör sina åtaganden. I andra övervakningsomgången uppmuntrade därför expertkommittén de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att i samarbete med minoritetsspråkstalande samla in tillförlitliga uppgifter om antalet minoritetsspråkstalande och deras geografiska spridning.²

10. Enligt tredje periodiska rapporten har inga sådana åtgärder vidtagits av myndigheterna. Företrädare för sverigefinnarna har föreslagit införandet av ett språkregister som skulle ge statistisk information om antalet finsktalande. Detta förslag har emellertid inte fått stöd av alla nationella minoriteter, på grund av att insamling av etniska uppgifter kan vara en känslig sak för vissa nationella minoriteter.³ Mot denna bakgrund anmodar expertkommittén de svenska myndigheterna att vidta pragmatiska åtgärder för att i samarbete med minoritetsspråkstalande samla in pålitliga uppgifter om hur många som talar de olika minoritetsspråken och hur de fördelar sig geografiskt. De svenska myndigheterna skulle med sverigefinnarnas hjälp kunna upprätta ett språkregister över finsktalande. Beträffande de andra minoritetsspråken skulle uppskattningar kunna göras i samarbete med talarna av de språken. Sådana uppskattningar skulle kunna göras baserat på indikatorer på lokal förekomst av ett minoritetsspråk, såsom existens av relaterade föreningar, evenemang, modersmålsundervisning i förskolan, gudstjänster eller antal prenumeranter på skriftliga media på ett minoritetsspråk.

1.4. Allmänna frågor som ställt sig vid granskningen av genomförandet av konventionen i Sverige

1.4.1 Territoriell tillämpning av konventionen på språk enligt del III

11. Den territoriella omfattningen av de båda främsta rättsakterna genom vilka konventionen genomförs, dvs. lagarna om rätten att använda samiska respektive finska och meänkieli i kontakten med allmänna myndigheter och domstolar, är begränsad till vissa förvaltningsområden i landskapet Norrbotten. Inom de områdena har personer som talar språken i fråga rätt till förskoleundervisning och äldreomsorg helt eller delvis på sina språk, och också rätt att använda dem i kontakten med allmänna myndigheter och domstolar. De definierade förvaltningsområdena omfattar emellertid inte det område där sydsamiska talas av hävd, och inte heller en stor del av de områden där finska traditionellt är starkt representerat.

12. I andra övervakningsomgången ansåg expertkommittén att denna geografiska begränsning, som främst berör artiklarna 9 och 10 i konventionen, var oförenlig med konventionens andemening, och uppmuntrade de svenska myndigheterna att "se till att konventionen genomförs över hela landet, eventuellt genom att anta specifik lagstiftning om minoritetsspråk".⁴ Mer specifikt uppmuntrade expertkommittén de svenska myndigheterna att "utan dröjsmål" genomföra förslagen i utredningen om de finska och sydsamiska språken att förvaltningsområdet för finska utvidgas till Stockholms- och Mälardalsregionen (dvs. totalt 53 kommuner) och förvaltningsområdet för samiska med ytterligare 20 kommuner i det sydsamiska området.⁵

13. Under tredje övervakningsomgången har de svenska myndigheterna beställt rapporten "Nationella minoritetsspråk vid domstolar och myndigheter – Ett alternativ". Där rekommenderas främst att förvaltningsområdet för finska inte utvidgas, medan förvaltningsområdet för samiska utvidgas med två kommuner, och att kommunerna i allmänhet själva skall kunna välja om de vill ingå i förvaltningsområdena och då erhålla det statliga stödet för detta. Vidare rekommenderas att rätten att använda samiska, finska och meänkieli i kontakten med myndigheter skall kunna utövas i hela landet, förutsatt att de berörda myndigheterna har språkkunnig personal, och att det skall vara tillåtet att

² Expertkommitténs andra rapport, punkt 13

³ Tredje periodiska rapporten, s. 6, 169

⁴ Expertkommitténs andra rapport, punkt 31

⁵ Expertkommitténs andra rapport, punkt 18

använda samiska och finska i skriftliga kontakter med Parlamentariske ombudsmannen, Justitiekansliet, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Försäkringskassan och skattemyndigheterna. Dessutom rekommenderas att förskoleundervisning på samiska och finska tillhandahålls över hela landet.⁶

14. Expertkommittén vill påpeka att konventionen skall tillämpas "inom ett visst territorium" i staten, nämligen i områden där minoritetsspråket i fråga används av hävd (artikel 1.a.i). Med tanke på denna territoriella inriktning förefaller det som om rekommendationerna i den ovan nämnda rapporten endast delvis säkerställer konventionens genomförande i Sverige. För det första vill man begränsa användningen av finska och eventuellt även samiska till områden som, enligt den information som expertkommittén har till sitt förfogande, inte helt överensstämmer med de områden där finska och samiska används av hävd. För det andra går vissa av rekommendationerna, i all sin lovvärdhet, utanför Sveriges förpliktelser enligt konventionen, nämligen i fråga om rätten att använda samiska, finska och meänkieli i kontakten med myndigheter. I rapporten rekommenderas att denna rätt skall kunna utövas i hela landet, inte bara i de områden där språken används av hävd. Mot denna bakgrund anser expertkommittén att de svenska myndigheterna bör se till att Sveriges åtagande enligt konventionen genomförs över hela de områden där lule-, nord- och sydsamiska används av hävd.

Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera hela de områden där lule-, nord- och sydsamiska av hävd används i Sverige och att tillämpa konventionen i de områdena.

1.4.2 Genomförande av konventionen

15. Visserligen är de centrala myndigheterna ansvariga på det internationella planet för de svenska åtagandena enligt konventionen, men det finns inget nationellt organ som är ansvarigt för skydd och främjande av minoritetsspråken. Genomförandet av konventionen är främst kommunernas ansvar och är beroende av deras politiska vilja, ekonomiska resurser och grad av medvetenhet. Mot bakgrund av denna situation uppmanar expertkommittén de svenska myndigheterna i andra granskningsrapporten att vidta åtgärder för att "inrätta ett nationellt organ som skall vara ansvarigt för att övervaka genomförandet, enligt förslaget från utredningen om finska och sydsamiska språken".⁷ Mer specifikt uppmanar expertkommittén de svenska myndigheterna att bland annat genom att informera kommunerna om deras förpliktelser enligt konventionen, förse dem med nödvändigt tekniskt och ekonomiskt stöd, ge detaljerade anvisningar, övervaka genomförandet och sätta in passande stimulansåtgärder och, vid behov, tvångsmedel.⁸

16. Beträffande inrättandet av ett nationellt organ ansvarigt för skydd och främjande av minoritetsspråk, uppger de svenska myndigheterna i tredje periodiska rapporten att Svenska språknämnden, Sverigefinska språknämnden och Klarspråksguppen i Regeringskansliet nu har samlats under Institutet för språk och folkminnen. Detta nya organ har uppgiften att utveckla och främja Sveriges minoritetsspråk.⁹ Expertkommittén konstaterar att organet har vissa övervakande uppgifter men saknar nödvändig finansiering för att utföra dem. Skydd och främjande av minoritetsspråk faller också inom Integrations- och jämställdhetsdepartementets ansvarsområde.

17. Beträffande *medvetenhet inom de lokala myndigheterna* uppger de svenska myndigheterna i tredje periodiska rapporten att de har tagit ett antal initiativ för att upplysa kommunerna om deras förpliktelser enligt konventionen. Regeringen har skickat ut en enkät till samtliga 290 kommuner för att informera om rättigheter och skyldigheter enligt konventionen och bedöma hur utbredd sådan kunskap är. Enlig företrädare för sverigefinnarna är resultaten av enkäten inte uppmanande. Som exempel kan nämnas att enbart sex av 290 kommuner har en strukturerad plan för minoritetsspråk. På rekommendation av andra granskningsrapporten har regeringen även organiserat en konferens med Kommunförbundet. Dessutom har regeringen givit Göteborgs universitet i uppgift att ta fram en handbok om nationella minoriteter för kommunala aktiviteter. Expertkommittén har erfarit att Sametinget också har tagit fram en handbok om användningen av samiska. Expertkommittén har dessutom upplysts om att en språkplan utarbetats för meänkieli. I Norrbotten har länsstyrelsen tillsatt

⁶ Tredje periodiska rapporten, s. 32

⁷ Expertkommitténs andra rapport, punkt 31

⁸ Expertkommitténs andra rapport, punkterna 22-23

⁹ Tredje periodiska rapporten, s. 31

en arbetsgrupp för att bedöma hur de lokala myndigheterna rättar sig efter lagen om minoritetsspråk. Kommittén kom till slutsatsen att "informationssatsningarna måste förbättras". Mot bakgrund av dessa erfarenheter har länsstyrelsen, Norrbottens landsting, kommunerna inom förvaltningsområdena och Kommunförbundet lanserat projektet "Information på minoritetsspråk" för att öka den mängd information som finns tillgänglig på minoritetsspråk. Dessutom får nyanställda på Norrbottens länsstyrelse utbildning i språkrättigheter för nationella minoriteter. Slutligen har ett flertal PR-satsningar genomförts.¹⁰ Expertkommittén välkomnar dessa initiativ och uppmanar de svenska myndigheterna att tillhandahålla ytterligare information om utvecklingen beträffande de framtagna handböckerna och huruvida liknande handböcker planeras för de andra minoritetsspråken.

18. I enlighet med lagen om rätten att använda samiska, finska och meänkieli i kontakten med myndigheter och domstolar i de berörda förvaltningsdistrikten har personer som talar språken i fråga rätt till förskoleundervisning och äldreomsorg helt eller delvis på sina språk och också rätt att använda dem i kontakten med allmänna myndigheter och domstolar. Expertkommittén saknar emellertid detaljerad information om hur detta genomförs för något av språken och begär att de svenska myndigheterna ger mer ingående information om detta i sin nästa periodiska rapport.

1.4.3 Älvdalskans status

19. Älvdalska talas av ca 3000 personer i kommunen Älvdalen (i Dalarna). Enligt information från älvdalsktalande är det språket särskilt hotat. Under andra övervakningsomgången hade expertkommittén sammanträffat med företrädare för älvdalsktalande, som var av den uppfattningen att språket inte borde betraktas som en svensk dialekt och borde enligt artikel 2.1 åtnjuta skydd enligt del II av konventionen. Senare uppmanade expertkommittén de svenska myndigheterna att granska huruvida älvdalskan uppfyller kraven för att betraktas som ett minoritetsspråk enligt artikel 1a i konventionen.¹¹

20. Under tredje övervakningsomgången informerade de svenska myndigheterna expertkommittén att de förde en "löpande dialog" med företrädarna för Älvdalens kommun och personer som talar älvdalska. I februari 2008 hölls ett möte där älvdalskans behov diskuterades. De svenska myndigheterna ämnar återigen ta upp älvdalskans ställning i regeringens pågående process för förnyande av Sveriges minoritetsspråkspolitik. Under sitt kontaktbesök träffade expertkommittén återigen företrädare för älvdalsktalande, som påpekade att man hade tagit fram en grammatik. Dessutom har man till älvdalska översatt barnböcker, som används i förskolorna lokalt. Med tanke på älvdalskans prekära situation anmodar expertkommittén de svenska myndigheterna att intensifiera sin dialog med de älvdalsktalande och informera om resultaten i nästa periodiska rapport.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att i samarbete med älvdalsktalande klargöra älvdalskans ställning.

1.4.4 Umesamiskans ställning och främjande

21. Expertkommittén har fått information om en förnyelserörelse som uppstått som reaktion på umesamiskans prekära situation. Kommittén uppmanar de svenska myndigheterna att i sin nästa periodiska rapport tillhandahålla mer information om det språkets ställning och främjandet av det.

¹⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 14-19

¹¹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 26

Kapitel 2 - Expertkommitténs bedömning beträffande del II och III i konventionen

2.1 Bedömning med hänsyn till del II i konventionen

22. Expertkommittén kommer att inrikta sig på de åtaganden i del II som lyftes fram i andra rapporten som särskilt problematiska. I den föreliggande rapporten kommer kommittén därför inte att kommentera de åtaganden som inte föranledde några större frågor i andra granskningsrapporten, och om vilka expertkommittén inte fått in någon ny information som kunde kräva en omgranskning av genomförandet. De åtagandena är artikel 7.1.b, 7.1.g och 7.1.i, samt artikel 7.2.

Artikel 7

Punkt 1

I fråga om landsdels- eller minoritetsspråk på territorier där sådana språk används, och i enlighet med situationen skall parterna bygga sin politik, lagstiftning och praxis på följande målsättning och principer:

- a) *erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom,*

23. Sveriges regering beslutade 2007 att tillsätta en särskild utredare för att undersöka möjligheten att utarbeta ett förslag till en språklag. I denna lag planeras svenska fastslås som officiellt språk i Sverige, och finska, meänkieli, romani, samiska och jiddisch som landets minoritetsspråk. Expertkommittén välkomnar dessa planer, som skulle bli ett ytterligare erkännande av Sveriges minoritetsspråk och bidra till att höja medvetenheten om Sveriges språkliga mångfald.

- c) *behov av beslutsamma åtgärder för att främja landsdels- eller minoritetsspråk i syfte att skydda dem,*

24. Beslutsamma insatser för att främja och slå vakt om minoritetsspråken kan ta sig många uttryck, däribland att skapa ett rättsligt ramverk för främjande av minoritetsspråk, att inrätta organ med ansvar på området och att tillhandahålla tillräckliga ekonomiska resurser.¹²

25. Expertkommittén har behandlat det rättsliga ramverket och inrättandet av speciella organ i 1.4.1 och 1.4.2 ovan. Beträffande tillhandahållande av tillräckliga ekonomiska resurser uppmuntrar expertkommittén i sin andra granskningsrapport de svenska myndigheterna att granska systemet för stöd till minoritetsspråk och undersöka möjligheterna att ändra det, med hänsyn till de klagomål som uttryckts av minoritetsspråkstalande (såsom att de minoritetsspråkstalande inte involveras tillräckligt i beslutfattandet och att medel inte öronmärks särskilt för de olika språken).

26. Expertkommittén har fått veta att regeringen planerar öka stödet för skydd och främjande av minoritetsspråk i Sverige årligen fram till 2012. Kommittén gratulerar de svenska myndigheterna till detta ytterligare steg i sin politik om minoritetsspråk och anmodar dem att tillhandahålla ytterligare information om genomförandet av detta i nästa periodiska rapport.

Finska

27. Det faktum att medel inte öronmärks för de olika språken har fått särskilt negativa konsekvenser för finska. I och med att sverigefinnarna erkändes som en nationell minoritet, beslöt Finland att minska stödet till de finsktalande organisationerna i Sverige. I sin andra granskningsrapport "uppmuntra[de] expertkommittén de svenska myndigheterna att vända tendensen till minskat stöd för föreningar för finsktalande". I synnerhet uppmuntrade expertkommittén de svenska myndigheterna att öronmärka medel för finsktalande organisationer eller att tillämpa en viss flexibilitet vid beviljandet av medel till organisationer för minoritetsspråk inom ramen för allmänna stödplaner, bland annat inom hälso- och sjukvården.¹³

28. I sin tredje periodiska rapport uppger de svenska myndigheterna att Sverigefinska språknämnden har inkorporerats i Svenska språknämnden, som lyder under Institutet för språk och folkminnen och erhåller ökat stöd från myndigheterna. Expertkommittén har emellertid inte fått någon

¹² Se exempelvis expertkommitténs andra rapport om Tyskland, punkt 24

¹³ Expertkommitténs andra rapport, punkt 37

information om fördelningen av medel, och anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla mer information i nästa periodiska rapport. Beträffande föreningar för finsktalande har expertkommittén dessutom erfarit att de svenska myndigheterna har minskat sitt stöd, och att dessa föreningar därför har ekonomiska problem. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att kommentera detta. Dessutom verkar det förekomma ett strukturellt problem beträffande ungdomsorganisationer för finsktalande, som måste konkurrera för stöd med ungdomsorganisationer i samhället i stort. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla mer information i nästa periodiska rapport.

Meänkieli, romani, samiska och jiddisch

29. Enligt den information som expertkommittén har till sitt förfogande har stödsystemet för meänkieli, romani, samiska och jiddisch inte ändrats. Det finns inga öronmärkta medel för de skilda språken.

d) underlättande och/eller uppmuntran att i tal och skrift använda landsdels- eller minoritetsspråk i det offentliga och privata livet,

30. I andra granskningsrapporten underströk expertkommittén att radio- och TV-företagens ansvar att beakta minoritetsspråken inte bör minskas. Expertkommittén uppmuntrade de svenska myndigheterna att "ta full hänsyn till minoritetsspråkens behov och till [Sveriges] åtaganden enligt konventionen, när de beslutar vad de nya sändningstillstånden skall omfatta".¹⁴

31. Enligt tredje periodiska rapporten bekräftas finskans, samiskans, meänkielis och romanis ställning i radio- och TV-sändningar av sändningstillstånden för perioden 2007-2009 (beträffande jiddisch, se nedan).¹⁵ Expertkommittén välkomnar detta beslut.

32. I andra granskningsrapporten noterar expertkommittén att det saknas en strukturerad ansats i tillhandahållandet av hälso- och sjukvård på minoritetsspråk, särskilt på finska. Kommittén uppmuntrade de svenska myndigheterna "att vidta åtgärder för att förbättra situationen".¹⁶

33. I tredje övervakningsomgången meddelade de svenska myndigheterna expertkommittén att Statens folkhälsoinstitut kommer att ges i uppgift att i samarbete med de nationella minoriteterna analysera den aktuella hälsosituationen för nationella minoriteter och föreslå förbättringar. Expertkommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att under denna utredning på lämpligt sätt ta hänsyn till minoritetsspråkstalandes behov och i nästa periodiska rapport redogöra för de åtgärder som vidtagits.

34. Myndigheter och företrädare för minoritetsspråkstalande verkar också se användningen av minoritetsspråk inom sjuk- och hälsovården och äldreomsorgen som ett akut växande behov. Expertkommittén anmodar myndigheterna att i samarbete med minoritetsspråkstalande utreda huruvida åtaganden på de områdena skulle kunna ingå i ett utökat ratificeringsinstrument.

Romani

35. Under tredje övervakningsomgången förekom inga TV-sändningar på romani över Sveriges Television. Däremot sände Sveriges Radio 165 timmar på romani (2006), vilket utgjorde en ökning jämfört med 2005. Sveriges Konstråd gav stöd till en tidning på romani, och på kulturområdet stödde detta råd Romska kulturcentret i Stockholm och Romska biblioteket i Malmö. Enligt den periodiska rapporten finns omvårdnad och sjuk- och hälsovård på romani i sju kommuner.¹⁷

Jiddisch

36. I andra granskningsrapporten uppmuntrade expertkommittén de svenska myndigheterna att lämna information om förekomsten av jiddisch på radio och TV eller annorstädes i samhällslivet i Sverige.¹⁸

37. Enligt tredje periodiska rapporten beviljas jiddisch inte samma specialställning i de nya sändningstillstånden som finska, samiska, meänkieli och romani, eftersom man ansåg att det är för få

¹⁴ Expertkommitténs andra rapport, punkt 38

¹⁵ Tredje periodiska rapporten, s. 38

¹⁶ Expertkommitténs andra rapport, punkt 40

¹⁷ Tredje periodiska rapporten, s. 29, 38-39

¹⁸ Expertkommitténs andra rapport, punkt 44

personer som talar jiddisch. Expertkommittén informerades under kontaktbesöket att jiddischtalande skulle välkomna åtminstone radiosändningar på jiddisch. Hittills har Sveriges Radio sänt program som handlar om jiddisch, men inte på det språket. Beträffande skriftliga media har Sveriges Konstråd som ett led i sitt allmänna stöd för jiddischtalande, givit stöd till en tidning på jiddisch. Enligt den periodiska rapporten finns omvårdnad och sjuk- och hälsovård på jiddisch i tre kommuner.¹⁹

38. Beträffande förekomsten av jiddisch i sändningsmedia anser expertkommittén att jiddisch inte helt bör uteslutas från radio- och TV-sändningar enbart på grund av det relativt låga antalet personer som talar jiddisch. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att undersöka möjligheter att tillhandahålla radiosändningar på jiddisch.

- e) *upprätthållande och utvecklande av förbindelser på de områden som omfattas av denna stadga mellan grupper som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och andra grupper inom samma stat som använder ett språk i samma eller liknande form, samt upprättande av kulturella förbindelser med andra grupper i staten, vilka använder andra språk,*

39. I andra granskningsrapporten "uppmuntra[de] expertkommittén de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att upprätthålla och utveckla förbindelser mellan grupper som använder olika minoritetsspråk i Sverige".²⁰

40. I tredje periodiska rapporten uppgav de svenska myndigheterna att möten mellan de nationella paraplyorganisationerna för nationella minoriteter stöds av lokala och nationella myndigheter.²¹ De meddelade även att det ekonomiska stödet från de svenska myndigheterna till SWEBLUL (Swedish National Committee for the European Bureau for Lesser-Used Languages) ökade till 100 000 kronor år 2006. Enligt vad som framkommit nyligen finansieras emellertid SWEBLUL inte längre av de svenska myndigheterna. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla mer information i nästa periodiska rapport.

- f) *tillhandahållande av lämpliga former och medel för undervisning i och studium av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer,*

41. Undervisning i minoritetsspråk sker så gott som uteslutande enligt den modell för modersmålsundervisning som har tagits fram i Sverige. I praktiken betyder det att undervisning i språket ges utanför läroplanen och endast mellan 20 minuter och två timmar i veckan. Tvåspråkig undervisning, (upp till 50 % undervisning på språket) spelar endast en marginell roll. In andra granskningsrapporten "uppmuntra[de] expertkommittén de svenska myndigheterna att förbättra och öka modersmålsundervisningen så att den blir en effektiv metod i befrämjande och upprätthållande av minoritetsspråken". Kommittén begärde även information om undervisning på minoritetsspråk på förskoleklassnivå (ett stadium mellan förskola och grundskola).²²

42. Enligt tredje periodiska rapporten föreslog regeringen 2008 att reglerna för rätt till modersmålsundervisning på finska och jiddisch skulle vara samma som för samiska, meänkieli och romani. På så sätt säkerställs att modersmålsundervisning på finska och jiddisch kan ges även om endast en elev begär det och även om språket inte används som umgängesspråk i hemmet.²³ Med tanke på sin rekommendation ovan, välkomnar expertkommittén denna ändring som en avsevärd förbättring av modersmålsundervisningen på finska och jiddisch. Beträffande den andra delen av sin rekommendation noterar expertkommittén att det inte finns något som tyder på att modersmålsundervisningen har ökat under granskningsperioden. I synnerhet har kommittén ingen uppdaterad statistik över antalet elever som deltar i modersmålsundervisning.

43. För samisktalande barn finns möjlighet till sameskola (sammanlagt sex stycken), varav en ligger i det sydsamiska området. I de kommunala skolorna finns även s.k. integrerad samisk undervisning. Enligt information från företrädare för samisktalande kommer integrerad samisk undervisning att dras in på grund av budgetbrister i Sameskolstyrelsen. Detta skulle försämra samiskans ställning i allmänhet inom undervisningssystemet och i synnerhet sydsamiskans. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att vidta proaktiva åtgärder för att öka

¹⁹ Tredje periodiska rapporten, s. 29, 38-39

²⁰ Expertkommitténs andra rapport, punkt 46

²¹ Tredje periodiska rapporten, s. 40

²² Expertkommitténs andra rapport, punkterna 48, 53

²³ Tredje periodiska rapporten, s. 40-42

omfattningen av undervisning på samiska och i samiska som ämne, och i synnerhet förhindra negativa konsekvenser för sydsamiska.

44. Expertkommittén har inte mottagit den begärda informationen om undervisning i minoritetsspråk på förskoleklassnivå, och anmodar de svenska myndigheterna att informera om denna aspekt i nästa periodiska rapport.

45. Expertkommittén är inte medveten om någon närmare information om hur stort stödet är för modersmålsundervisning på de olika minoritetsspråken på förskolenivå. Kommittén anmodar därför de svenska myndigheterna att tillhandahålla sådan information i nästa periodiska rapport.

Romani

46. I andra granskningsrapporten "anmoda[de] expertkommittén de svenska myndigheterna att i samarbete med romanitalande hitta innovativa lösningar på bristen på romanilärare och att se till att det finns lämpliga och tillräckliga läromedel".²⁴

47. Expertkommittén gratulerar de svenska myndigheterna till att de erbjuder möjlighet till modersmålsundervisning i två språk för romska barn (romani och finska eller annat språk som talas i det land de kommer från) och ser fram emot att få ta emot information om genomförandet. Beträffande *bristen på lärare* har Myndigheten för skolutveckling inbjudit till ansökningar om incitamentsbidrag till kommuner som anordnar modersmålsundervisning. Enligt tredje periodiska rapporten förväntar man sig bland annat att detta kan få antalet romanilärare att öka. En lärarutbildningskurs för romer på Malmö högskola har emellertid ännu inte givit några resultat, eftersom det inte fanns några sökande. Expertkommittén anser att det krävs mer beslutsamma insatser för att lösa det strukturella problemet med lärarutbildning.

Expertkommittén anmodar starkt de svenska myndigheterna att i samarbete med romanitalande hitta innovativa lösningar på bristen på romanilärare.

48. Beträffande bristen på läromedel har Myndigheten för skolutveckling givit stöd till en sammanställning av läromedel och lexikon för olika åldersgrupper på fem varianter av romani. Sagoböcker har översatts till en variant och används på cd-skiva i modersmålsundervisningen. Dessutom har en lärobok tagits fram. Myndigheten för skolutveckling har även tagit fram internetbaserade kurser för elever i årskurserna 6-9 i grundskolan på tre varianter av romani. Expertkommittén ger sitt erkännande till de framsteg som har gjorts beträffande framtagning av läromedel.

49. De svenska myndigheterna har givit Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att katalogisera de olika varianter av romani som används i Sverige, fastställa nivån av standardisering och kodifiering och lägga fram förslag till en framtida språkpolitik för romani. En ny förskola för (för närvarande 15) romanitalande barn öppnades i Malmö 2006. Där ges allmänna kunskaper om romani och romanikulturen.²⁵ Expertkommittén ser fram emot att få närmare information om dessa utvecklingar i nästa periodiska rapport.

Jiddisch

50. I andra granskningsrapporten uppmanade expertkommittén de svenska myndigheterna att i samarbete med jiddischtalande öka tillgängligheten av undervisning på jiddisch och i jiddisch som ämne i Göteborg och annorstädes, särskilt i Stockholm och Malmö.²⁶

51. Under tredje övervakningsomgången har Myndigheten för skolutveckling utvecklat internetbaserade kurser på jiddisch för elever i årskurserna 6-9.²⁷ Tillgängligheten av undervisning på jiddisch eller i jiddisch som ämne har emellertid inte ökat.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att öka tillgängligheten av undervisning på jiddisch eller i jiddisch som ämne, särskilt i Göteborg, Stockholm och Malmö.

²⁴ Expertkommitténs andra rapport, punkt 56

²⁵ Tredje periodiska rapporten, s. 31-32, 41-42, 46-50

²⁶ Expertkommitténs andra rapport, punkt 58

²⁷ Tredje periodiska rapporten, s. 46-47

h) främjande av studium och forskning i landsdels- eller minoritetsspråk vid universitet och motsvarande läroanstalter,

52. Främjandet av studier och forskning i samiska, finska och meänkieli på universiteten granskas i detalj i det avsnitt som rör åtagandena i del III.

53. Grundproblemet för samtliga minoritetsspråk i den högre undervisningen är bristen på en strukturerad politik och på långtidsplanering. Detta får negativa konsekvenser för studiet av och forskning i alla minoritetsspråken och också för lärarutbildningen i dem. Som exempel kan nämnas att de båda professurerna i samiska för närvarande inte är tillsatta, och att undervisningen på finska och i finska som ämne har dragits in på Lunds och Göteborgs universitet sedan konventionen trädde i kraft. Dessutom har professuren i finska vid Umeå universitet dragits in, och det finns inga akademiska heltidstjänster i meänkieli. Ett problem med anordnande av undervisning i samiska, finska och meänkieli, som påpekats av Umeå universitet, är att break-even för anordnande av en kurs inte nås förrän antalet studerande kommer upp till 30-35 personer.

54. Dessutom är det problem med fortlöpande stöd till nyinrättade institutioner för studier av romani, jiddisch och finska och de därmed förbundna kulturerna. Finansieringen av dessa institutioner är inte garanterad efter en första treårsperiod (se punkterna nedan).

55. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att i samarbete med de minoritetsspråkstalande vidta proaktiva åtgärder för att skapa en strukturerad politik för den högre undervisningen i minoritetsspråk.

Romani

56. I andra granskningsrapporten "uppmuntra[de] expertkommittén de svenska myndigheterna att skapa incitament för universitet att erbjuda studium och forskning i romani, t.ex. genom att inrätta ett särskilt specialuppdrag för romska studier, liknande det som finns för samiska och finska, eller genom att avsätta medel för forskning i romani".²⁸

57. Under tredje övervakningsomgången gav de svenska myndigheterna Linköpings universitet i uppgift att införa romani som ämne och anslag 1,5 miljoner kronor årligen över en treårsperiod. Anställning av lärare och forskare samt framtagning av läroplaner pågår.²⁹ Expertkommittén välkomnar denna utveckling och framhåller än en gång att främjandet av romanistudier är en strategisk prioritet med tanke på bristen på romanilärare och de därmed förbundna problemen med att tillhandahålla undervisning i romani. Kommittén uppmanar de svenska myndigheterna att säkra framtiden för detta studie- och forskningsprogram i romani vid Linköpings universitet.

Jiddisch

58. I andra granskningsrapporten begärde expertkommittén information om omfattningen för och innehållet i de kurser i jiddisch som har erbjudits vid Uppsala universitet sedan 2002.³⁰

59. Tredje periodiska rapporten innehåller inte den begärda informationen. Under kontaktbesöket upplystes expertkommittén om att det fanns ett växande intresse för att studera jiddisch vid Uppsala universitet, men att det var osäkert om det aktuella utbudet av kurser i jiddisch kunde bibehållas i Uppsala. Vidare har de svenska myndigheterna givit Lunds universitet i uppdrag att införa jiddisch som ämne och anslagit 1,5 miljoner kronor årligen över en treårsperiod.³¹ Expertkommittén välkomnar denna utveckling. Kommittén uppmanar de svenska myndigheterna att säkra framtiden för detta studie- och forskningsprogram i jiddisch vid Lunds universitet.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att genom lämpliga åtgärder främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i respektive land och särskilt verka för att respekt, förståelse och tolerans för landsdels- eller minoritetsspråk inkluderas bland målen för undervisning och utbildning i deras länder och att uppmantra massmedierna att sträva efter samma mål.

²⁸ Expertkommitténs andra rapport, punkt 61

²⁹ Tredje periodiska rapporten, s. 53

³⁰ Expertkommitténs andra rapport, punkt 62

³¹ Tredje periodiska rapporten, s. 53

60. I andra granskningsrapporten "uppmuntra[de] expertkommittén de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att förbättra medvetenheten och förståelsen av minoritetsspråk i det svenska samhället i stort, särskilt genom att se till att de relevanta delarna av läroplanen genomförs, genom att åtgärda bristen på lämpliga läromedel och genom att ge uppmärksamhet till minoritetsspråk i den allmänna lärarutbildningen".³²

61. I tredje periodiska rapporten uppger de svenska myndigheterna att valet av läromedel är överlämnat till den enskilde läraren, som kan använda läromedel som finns tillgängliga på webbplatsen Tema Modersmål.³³ Information saknas om förekomsten av minoritetsspråk i den allmänna lärarutbildningen. Expertkommittén erinrar om att omfattningen av det skydd och befrämjande som ett minoritetsspråk åtnjuter står i nära relation till de majoritetsspråkstalandes inställning och uppfattning, och det är därför av högsta vikt att medvetenheten hos majoriteten höjs.³⁴ Kommittén anser därför att de svenska myndigheterna bör anta en mer strukturerad plan för att se till att lärarna genomför de relevanta delarna av läroplanen.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att förbättra medvetenheten och förståelsen av minoritetsspråk i den allmänna lärarutbildningen, i undervisningen på grundskole- och gymnasienivå och i det svenska samhället i stort.

Punkt 4

När parterna fastställer sin politik i fråga om landsdels- eller minoritetsspråkspolitik skall de beakta de behov och önskemål som uttrycks av språkgrupperna i fråga. De uppmuntras att vid behov upprätta organ för att bistå myndigheterna i alla frågor som gäller landsdels- eller minoritetsspråk.

62. Företrädare för samtliga minoritetsspråken rapporterade under kontaktbesöket att brister i konsultationen med företrädare för minoritetsspråkstalande kvarstår, även beträffande större politiska förändringar som påverkar minoritetsspråken. Den svenskfinska delegationen hänvisade exempelvis till omstruktureringen av det nationella skolväsendet till tre nya skolmyndigheter. Företrädarna för minoritetsspråkstalande har inte konsulterats under denna process.

Romani

63. I andra granskningsrapporten begärde expertkommittén vidare information om verksamheten i Nämnden för romska frågor.³⁵

64. Enligt tredje periodiska rapporten har Nämnden för romska frågor ersatts av Delegationen för romska frågor, med uppgift att sprida information om romer i Sverige och att råda regeringen om hur deras situation kan förbättras. Sammansättningen av delegationen är till hälften romer.³⁶ Delegationen för romska frågor hanterar frågor som rör undervisning, kultur och media, men det är osäkert i vilken utsträckning detta även täcker aspekter som rör främjande av romani. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att klargöra denna aspekt i nästa periodiska rapport.

Punkt 5

Parterna förbinder sig att i tillämpliga delar följa principerna i styckena 1 till 4 i fråga om territoriellt obundna språk. I fråga om dessa språk skall emellertid arten och omfattningen av de åtgärder som skall vidtas för att genomföra denna stadga bestämmas på ett smidigt sätt, med beaktande av de berörda språkgruppernas behov och önskemål och med respekt för deras traditioner och särdrag.

65. I sin bedömning av situationen för romani och jiddisch beträffande artikel 7.1-4, har expertkommittén beaktat att de principerna skall följas i tillämplig utsträckning.

³² Expertkommitténs andra rapport, punkt 66

³³ Tredje periodiska rapporten, s. 57

³⁴ Se första granskningsrapporten om Spanien, punkt 182

³⁵ Expertkommitténs andra rapport, punkt 70

³⁶ Tredje periodiska rapporten, s. 9, 63

2.2 Bedömning med hänsyn till del III i konventionen

2.3.1. Samiska

66. I denna rapport avstår expertkommittén från att kommentera de åtaganden som inte gav upphov till större frågor i första och andra rapporten och för vilka ingen ny information har tillkommit som kunde ge anledning till en reviderad bedömning eller en annan framställning av genomförandet. Beträffande samiska är dessa åtaganden följande:

- Artikel 8.1.b.iv, f.iii och g,
- Artikel 9.1.a.iii, b.iii, c.iii och d samt artikel 9.2.a,
- Artikel 10.1.a.v och artikel 10.5,
- Artikel 11.a och artikel 11.2,
- Artikel 12.1.a, b, c, d, e, f, h och artikel 12.2,
- Artikel 13.1.a,
- Artikel 14.a och b.

67. För de åtagandena hänvisar expertkommittén till slutsatserna i sin första och andra rapport men förbehåller sig rätten att granska situationen igen vid ett senare tillfälle.

Artikel 8 – Utbildning

Allmänna frågor

68. I andra granskningsrapporten anmodade expertkommittén de svenska myndigheterna "att vidta konkreta åtgärder för att höja medvetenheten om rätten till undervisning på samiska och att se till att kommunerna är medvetna om sina förpliktelser och uppfyller dem".³⁷

69. Enligt tredje periodiska rapporten har Svenska staten, Skolverket, Myndigheten för skolutveckling och Norrbottens länsstyrelse vidtagit åtgärder för att öka kunskaperna och medvetenheten om rättigheterna och skyldigheterna rörande modersmålsundervisning för nationella minoriteter. Relevant information finns på Norrbottens länsstyrelses och regeringens specialiserade webbplatser och även på sameportalen (samer.se). Skolverket har tagit fram ett informationspaket om de nationella minoriteternas rättigheter i skolan, som har skickats ut till skolorna. Myndigheter för skolutveckling har även givit ut en broschyr om modersmålsundervisning.

70. I andra granskningsrapporten uppmanade expertkommittén de svenska myndigheterna att "vidta angelägna åtgärder på undervisningsområdet för att upprätthålla det [särskilt hotade] sydsamiska språket".³⁸

71. Enligt information som expertkommittén har tagit emot förekommer ingen strukturerad politik för sydsamisk undervisning som beaktar detta språks prekära situation. Expertkommittén hänvisar också till sina kommentarer ovan (se artikel 7.1.f).

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta angelägna åtgärder på undervisningsområdet för att upprätthålla det sydsamiska språket.

Punkt 1 a (iii)

Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning på det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) att tillhandahålla förskoleundervisning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillämpa de åtgärder som avses i antingen i eller ii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt, eller

³⁷ Expertkommitténs andra rapport, punkt 81

³⁸ Expertkommitténs andra rapport, punkt 83

72. I andra granskningsrapporten bedömde expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att befrämja förskoleundervisning på samiska".³⁹

73. Enligt tredje periodiska rapporten har antalet barn som åtnjöt förskoleundervisning på samiska stigit från 91 till 107.⁴⁰ Dessutom finns nu två förskolor i Kiruna som undervisar på samiska. Expertkommittén välkomnar de framsteg som har gjorts, men uppmuntrar de svenska myndigheterna att stärka utbudet av förskoleundervisning på samiska.

74. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta åtgärder för att befrämja förskoleundervisning på samiska.

- c) i) att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,

75. I andra granskningsrapporten bedömde expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och "uppmuntrade de svenska myndigheterna att tillhandahålla undervisning på samiska i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan" även i andra kommuner än Jokkmokk.⁴¹

76. Enligt den information som expertkommittén har till sitt förfogande är Bokenskolan i Jokkmokk fortfarande den enda gymnasieskola där det undervisas i samiska som skolämne. Det finns ingen undervisning i de högre årskurserna eller i gymnasieskolan på samiska. Samernas utbildningscentrum kan erbjuda distansundervisning på samiska för elever i grundskolan och på gymnasiet, men de svenska myndigheterna har inga siffror på antalet elever som använder sig av denna möjlighet. Inga framsteg har gjorts beträffande bristen på läromedel för gymnasiet. För att stärka samordningen inom samiskundervisningen har man föreslagit att samernas utbildningscentrum inordnas inom sametinget.⁴² Som sammanfattning upprepar expertkommittén att undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och på gymnasienivå är en absolut förutsättning för utbildning av lärare, och anser att mer beslutsamma åtgärder måste vidtas för att tillhandahålla undervisning på samiska på de högre stadierna. Expertkommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att undersöka möjligheterna att införa samiska i de högre årskurserna i grundskolan och på gymnasienivå i andra kommuner där samiska används.

77. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att införa samiska i de högre årskurserna i grundskolan och på gymnasienivå i andra kommuner där samiska används.

- d) i) att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller

³⁹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 87

⁴⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 69

⁴¹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 90

⁴² Tredje periodiska rapporten, s. 71

Part III
Sami

- iv) *att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,*

78. I andra granskningsrapporten ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, på grund av att det inte fanns någon teknisk utbildning eller yrkesutbildning där undervisning i samiska ingick.⁴³

79. Enligt tredje periodiska rapporten ges yrkesutbildning på samiska i Bokenskolan in Jokkmokk.⁴⁴ Detta utbud är emellertid enligt expertkommittén inte tillräckligt.

80. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén uppmantrar de svenska myndigheterna att stärka utbudet av samiska inom den tekniska utbildningen och yrkesutbildning.

- e) i) *att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- ii) *att tillhandahålla resurser för studium av dessa språk som ämnen på universitetet eller inom den högre utbildningen, eller*
- iii) *att uppmantra och/eller tillåta att universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning tillhandahålls på landsdels- eller minoritetsspråk eller resurser för studium av dessa språk som studieämnen vid universitet eller inom annan högre utbildning, om det till följd av statens roll inom den högre utbildningen inte är möjligt att tillämpa punkterna i och ii,*

81. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes.

82. Enligt tredje periodiska rapporten har Umeå universitet fått i uppgift av staten att varje akademiskt år erbjuda kurser i samiska. Umeå universitet erhåller 420 000 kronor från de svenska myndigheterna för ändamålet. Företrädare för universitetet anser detta belopp "pinsamt otillräckligt".⁴⁵ Umeå universitet erbjuder kurser i sydsamiska (för närvarande 25 studerande), lulesamiska (20 studerande) och nordsamiska⁴⁶, och kommer att införa en kurs på avancerad nivå i samisk språkförnyelse. Under kontaktbesöket upplystes expertkommittén om att innehavaren av professuren i samiska lämnade Sverige 2008 för att undervisa i samiska i Tromsø. Det finns för närvarande tre doktorander i samiska språk, som kan behöva följa sin handledare till Norge. Vid Uppsala universitet läser åtta studerande samiska. Eftersom break-even för anordnande av en kurs ligger högt (30-35 studerande), är undervisningen av samiska vid Uppsala universitet hotad. De svenska myndigheterna har emellertid anslagit ett särskilt stöd på 880 000 kronor till Nordiska sameinstitutet för studier och forskning i samiska.⁴⁷

83. Under kontaktbesöket fick expertkommittén höra klagomål från samisktalande och andra minoritetsspråkstalande om att det inte fanns öronmärkta anslag för högre undervisning av dessa språk. Finansieringen av högre undervisning i Sverige (på grundnivå och avancerad nivå) är baserad på antalet anmälda studerande, där humaniora (dit språken räknas) får lägst finansiering. För att kostnader och utgifter skall gå jämnt upp, måste ca 30 studenter vara anmälda till en kurs. Expertkommittén anser att detta finansieringssystem baserat på efterfrågan inte är lämpligt för minoritetsspråk.

84. Det ökade antalet personal vid Umeå och Uppsala universitet är inte tillräckligt för att tillhandahålla undervisning i de olika samespråken. Expertkommittén uppmantrar därför de svenska myndigheterna att anpassa sitt finansieringssystem för den högre undervisningen efter undervisningsbehoven i samtliga samespråken och att tillhandahålla tillräckligt med öronmärkt finansiering. Expertkommittén är orolig för de nedgående tendenserna i utbudet av samiska inom den högre undervisningen och anser att detta åtagande delvis fullgörs.

- h) *att tillhandahålla grundutbildning och fortutbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har godtagits av en part,*

⁴³ Expertkommitténs andra rapport, punkt 93

⁴⁴ Tredje periodiska rapporten, s. 71-72

⁴⁵ Yttrande lämnat till expertkommittén, maj 2008

⁴⁶ uppgifter saknas för nordsamiska

⁴⁷ Tredje periodiska rapporten, s. 72

85. I andra granskningsrapporten ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, och "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta proaktiva åtgärder för att lösa problemet med bristen på utbildade samisklärare t.ex. genom att tillhandahålla incitament till studerande att utbilda sig till samisklärare".⁴⁸

86. Enligt den ytterligare information som expertkommittén har mottagit från de svenska myndigheterna, är Luleå tekniska universitet förpliktigt att erbjuda lärarutbildning för undervisning i samiska på grundskole- och gymnasienivå. Denna utbildning erbjuds som en specialitet inom det ordinarie lärarutbildningsprogrammet, inte som huvudämne. 2007 fanns det bara en sökande till denna kurs. Det normalt mycket låga antalet kompenseras i viss mån av det faktum att pedagogikstuderande vid Umeå universitet även följer kurser i samiska. Vidare tillsatte de svenska myndigheterna 2007 en utredning om lärarutbildningen, som kommer att föreslå nya examenskrav för lärare i minoritetsspråk och åtgärder för att göra lärarutbildningsprogrammet för minoritetsspråk mer lockande för studerande. Generellt noterar emellertid expertkommittén att de strukturella problemen med utbildning av lärare i minoritetsspråk kvarstår (otillräcklig undervisning i dessa språk i grundskolan i enlighet med modersmålsmodellen, begränsad tillgång till utbildning på högre nivå i dessa språk och brist på incitament för blivande lärare att specialisera sig på minoritetsspråk). Lärarbristen är fortfarande särskilt akut för lulesamiska och sydsamiska.

87. Expertkommittén reviderar sin tidigare bedömning och anser nu att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att ta fram ett program för utbildning av samisklärare, inklusive tvåspråkig undervisning, och att tillhandahålla incitament till studerande att bli lärare i samiska.

- i) *att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg som gäller upprättande eller utvecklande av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, vilka skall offentliggöras.*

88. I andra granskningsrapporten ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och uppmuntrade de svenska myndigheterna att ge Skolverket i uppdrag att regelbundet ta fram sådana rapporter.⁴⁹

89. Enligt tredje periodiska rapporten är Skolverket i färd med att omarbeta sina metoder för statistikinsamling för att kunna redovisa antalet minoritetsspråkstalande som ges modersmålsundervisning.⁵⁰ Expertkommittén välkomnar denna utveckling och anmodar de svenska myndigheterna att redogöra för resultaten av denna omarbetning i nästa periodiska rapport. Expertkommittén noterar emellertid också att det inte räcker med att samla statistik för att detta åtagande skall genomföras. Skolverket borde också ges i uppgift att ingående övervaka undervisningen av minoritetsspråksundervisningen och sammanställa periodiska rapporter över sina erfarenheter.

90. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Punkt 2

I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de på vilka landsdels- eller minoritetsspråk används av hävd, förbinder sig parterna att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga på alla lämpliga utbildningsnivåer, om antalet personer som använder språket i fråga motiverar detta.

91. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes. Kommittén uppmuntrade de svenska myndigheterna att vidta ytterligare åtgärder för att göra modersmålsundervisning i samiska tillgängligt på ett mer systematiskt sätt, bl.a. genom att informera föräldrarna om denna möjlighet och ge tydliga anvisningar till skolor och lokala myndigheter.

⁴⁸ Expertkommitténs andra rapport, punkt 99

⁴⁹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 102

⁵⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 40-42

Dessutom uppmuntrade expertkommittén de svenska myndigheterna att ta fram och stärka alternativa modeller för undervisning i samiska.⁵¹

92. Frågan om höjandet av medvetenheten hos föräldrar, skolor och lokala myndigheter har behandlats i artikel 1.4.2 och i punkt 68 ovan. Beträffande alternativa modeller för undervisning i samiska uppgav de svenska myndigheterna i tredje periodiska rapporten att modersmålsundervisning erbjuds på distans över webbplatsen Tema Modersmål.⁵² Expertkommittén har även erfarit att anslagen till utveckling av läromedel i minoritetsspråk, däribland samiska, kommer att ökas. Expertkommittén välkomnar den lovande utveckling som webbplatsen Tema Modersmål och de ökade anslagen utgör, men noterar att tillhandahållande av läromedel on-line inte räcker för att fullgöra åtagandet i fråga.

93. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Artikel 9 – Rättsväsendet

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i de domkretsar där antalet bosatta personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för nedan angivna åtgärder, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk och på villkor att utnyttjandet av möjligheterna enligt detta stycke av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning,

a) *i brottmål:*

...

ii) *att ge en anklagad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller*

94. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt och uppmuntrade de svenska myndigheterna att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att samiska kan användas i brottmål. Dessutom begärde expertkommittén ett förtydligande av den exakta tolkningen av "obehörigt syfte" i artikel 6.2 i lagen om rätten att använda samiska i kontakten med myndigheter och domstolar.⁵³ Enligt den termen kan en domare vägra en begäran från en anklagad att använda samiska under förhandlingarna, om domaren anser att denna begäran har gjorts i "obehörigt syfte".

95. Under tredje övervakningsomgången kvarstår de praktiska och organisatoriska hinder som ligger i vägen för utövande av rätten att använda samiska i brottmål, såsom bristen på samisktalande rättspersonal. I platsannonser för rättssekreterare eller domare nämns inget krav på kunskaper i ett minoritetsspråk, eftersom sådana kvalifikationer anses vara av "marginell betydelse". På allmänna åklagarkontoret i Luleå finns ingen samisktalande personal, vilket kan göra samisktalande ovilliga att använda sitt eget språk. Domstolsverket har fått anslag från regeringen att "vid behov" tillhandahålla tolkning. Det finns emellertid ingen statistik över hur ofta tolkning till samiska har tillhandahållits under granskningsperioden. Enligt en undersökning som gjordes 2008 använder endast 4 % av samisktalande samiska i kontakten med domstolar och förvaltningsmyndigheter. Det finns heller ingenting som tyder på att samisktalande har aktivt uppmuntrats att använda sitt språk. Enligt expertkommitténs uppfattning bör rättspersonalen aktivt uppmuntra allmänheten att använda samiska i rätten, till exempel genom två- eller flerspråkiga meddelanden och anslag i eller på rättslokalerna och information i allmänna kungörelser eller rättegångsformulär.

96. Beträffande termen "obehörigt syfte" uppger de svenska myndigheterna att denna term endast skall användas mycket restriktivt, exempelvis när det är uppenbart att en begäran har gjorts i syfte att fördröja rättsförhandlingarna.

97. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

⁵¹ Expertkommitténs andra rapport, punkterna 106-107

⁵² Tredje periodiska rapporten, s. 14, 19, 75

⁵³ Expertkommitténs andra rapport punkt 110 rörande expertkommitténs första rapport, punkterna 101-105

Part III
Sami

- iv) *att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,*

98. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom det inte finns något rättligt krav på myndigheterna att ta fram skriftliga handlingar på samiska.

99. Situationen har inte ändrats under tredje övervakningsomgången. Domstolarna bedömer från fall till fall huruvida en handling behöver översättas, och låter översätta handlingen "såvida det inte är helt uppenbart onödigt". Enligt den periodiska rapporten har ingen part någonsin åberopat någon av minoritetsspråkslagarna inför rätten.⁵⁴ Företrädare för rättsmyndigheterna bekräftade detta vid kontaktbesöket.

100. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

b) *i tvistemål:*

...

- ii) *att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, tillåta att han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, och/eller*

101. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt och uppmuntrade de svenska myndigheterna att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att samiska kan användas i civilmål.⁵⁵

102. Enligt information som expertkommittén har till sitt förfogande har inga sådana åtgärder vidtagits.⁵⁶

103. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

c) *vid förvaltningsmål inför domstol,*

...

- ii) *att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, tillåta att han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, och/eller*

104. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt och uppmuntrade de svenska myndigheterna att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att samiska kan användas i förvaltningsmål.⁵⁷

105. Inga sådana åtgärder verkar ha vidtagits under tredje övervakningsomgången.⁵⁸

106. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att samiska kan användas i brottsmål, civilmål och förvaltningsmål.

⁵⁴ Tredje periodiska rapporten, s. 77

⁵⁵ Expertkommitténs andra rapport, punkt 113 med relation till expertkommitténs första rapport, punkt 105

⁵⁶ Tredje periodiska rapporten, s. 76-79

⁵⁷ Expertkommitténs andra rapport, punkt 115 med relation till expertkommitténs första rapport, punkt 105

⁵⁸ Tredje periodiska rapporten, s. 76-79

Punkt 3

Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till dem som använder dessa språk, om texterna inte tillhandahålls på annat sätt.

107. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes, och "uppmuntra[de] de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till samisktalande tillhandahålls även på samiska".⁵⁹

108. Enligt den periodiska rapporten har inga ytterligare lagtexter översatts till samiska under tredje övervakningsomgången. Lagen om att använda samiska i kontakt med offentliga myndigheter och domstolar är den enda lagtext som har översatts till samiska.⁶⁰

109. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till samisktalande tillhandahålls även på samiska.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Punkt 1

I sådana förvaltningsdistrikt i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

- a) ...
- iii) *att tillse att de som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i skriftlig eller muntlig form och få svar på dessa språk eller*
- ...
- c) *att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.*

110. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt. Kommittén "uppmuntra[de] de svenska myndigheterna att öka andelen samisktalande personal på de relevanta statsförvaltningskontoren, att ta fram adekvata utbildningsplaner och förse befintlig personal med incitament för att förbättra sina kunskaper i samiska".⁶¹

111. Enligt tredje periodiska rapporten kräver Arbetsförmedlingen i Norrbotten goda kunskaper i samiska i annonserna om arbeten på arbetsförmedlingen. I den periodiska rapporten anges också att länsstyrelsen i Norrbotten har projektanställt en person för att arbeta med nationella minoritetsfrågor.⁶² Inga uppgifter finns om fortbildning och incitament till personal för att förbättra deras kunskaper i samiska. Generellt kvarstår uppenbarligen de strukturella brister som identifierades i de tidigare övervakningsomgångarna (brist på samisktalande personal och frånvaro av en specifik HR-politik, brist på egna tolkar, dröjsmål i behandlingen av ansökningar på samiska), och användningen av samiska på statsförvaltningens lokalkontor har av allt att döma inte ökat. Inte heller upprättar statliga myndigheter handlingar på samiska. Expertkommittén anser att de ovan nämnda problemen kan göra samisktalande ovilliga att använda sitt språk i kontakterna med statliga myndigheter.

112. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

⁵⁹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 119

⁶⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 78

⁶¹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 125

⁶² Tredje periodiska rapporten, s. 81-82

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att öka andelen samisktalande personal på de relevanta statsförvaltningskontoren, att ta fram adekvata utbildningsplaner och förse personal med incitament för att förbättra sina kunskaper i samiska.

Punkt 2

I fråga om lokala och regionala myndigheter inom vilkas territorier antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för att motivera följande åtgärder, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

...

- b) *möjlighet för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar i muntlig eller skriftlig form på dessa språk,*
- c) *att regionala myndigheter ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,*
- d) *att lokala myndigheterna ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,*

113. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att artikel 10.2.c och artikel 10.2.d inte fullgjordes, och att artikel 10.2.b delvis fullgjordes. Kommittén "anmoda[de] myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att se till att dessa åtaganden fullgjordes, och föreslog att de kunde ta formen av fortsatt stöd för samarbete mellan kommunerna". I synnerhet uppmuntrade expertkommittén de svenska myndigheterna att öronmärka medel för att säkra framtiden för samarbete mellan kommunerna.⁶³

114. Under tredje övervakningsomgången har Arjeplogs, Gällivares, Övertorneås och Haparandas kommuner antagit en handlingsplan för minoritetsspråken för att uppmuntra muntlig användning av samiska, finska och meänkieli. Dessutom har Jokkmokks och Kirunas kommuner tillsatt arbetsgrupper för att ta fram förslag om hur man kan genomföra lagstiftningen om minoritetsspråk. Kommunförbundet Norrbotten har startat ett projekt med syfte att förbättra kunskaperna och utbyta erfarenheter rörande språklagen. Kiruna kommun planerar tillhandahålla blanketter på samiska, finska och meänkieli och vidta praktiska åtgärder (flerspråkig telefonväxel) för att uppmuntra muntlig användning av dessa minoritetsspråk i kontakt med den lokala myndigheten.⁶⁴ Expertkommittén noterar med tillfredsställelse att samarbetet mellan kommunerna för främjande av minoritetsspråk har stärkts, men de svenska myndigheterna har uppenbarligen inte öronmärkt några medel för detta. Dessutom välkomnar expertkommittén att de lokala myndigheterna förbereder översättning av sina officiella handlingar till samiska.

115. Expertkommittén anser att artikel 10.2.b delvis fullgörs, och att artikel 10.2.c och artikel 10.2.d inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att i samarbete med de samisktalande vidta ytterligare konkreta åtgärder för att fullgöra sina åtaganden.

- g) *att traditionella och korrekta ortnamnsformer på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, jämsides med namnen på det eller de officiella språken, om det behövs.*

116. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

117. Enligt tredje periodiska rapporten används ortsnamn på nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska på skyltar och vägkartor.⁶⁵ Det framgår emellertid inte i hur många orter eller kommuner som ortsnamn används på minoritetsspråken.

118. Expertkommittén skulle välkomna sådan information i nästa periodiska rapport.

⁶³ Expertkommitténs andra rapport, punkterna 129-130

⁶⁴ Tredje periodiska rapporten, s. 82. Yttrande från Kommunförbundet Norrbotten till expertkommittén, 15 maj 2008

⁶⁵ Tredje periodiska rapporten, s. 83

Punkt 4

Parterna förbinder sig att vidta en eller flera av följande åtgärder för att uppfylla de åtaganden i styckena 1, 2 och 3 som de har antagit:

- a) *översättning eller tolkning vid behov,*

119. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom översättare och tolkar inte fanns tillgängliga på något systematiskt sätt.

120. Enligt den information som expertkommittén har tillgänglig har förvaltningsmyndigheterna inga egna översättare och tolkar för samiska, utan måste anlita sådana om och när behov uppstår.

121. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Artikel 11 – Massmedia

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk på de territorier där dessa språk talas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga och har befogenhet eller inflytande i frågan samt med respekt för principen om massmediernas oberoende och självständighet,

...

- d) *att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

122. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom inga särskilda åtgärder hade vidtagits för att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på samiska.

123. Enligt tredje periodiska rapporten är denna situation oförändrad.⁶⁶ Filmpool Nord, som har utsetts som regional aktör för samproduktion av regionala filmer, har inget specifikt uppdrag att producera eller distribuera verk på något minoritetsspråk. Expertkommittén upprepar att det krävs proaktiva åtgärder från de svenska myndigheternas sida för detta åtagande, såsom tekniskt och ekonomiskt stöd (inköp av verk på samiska till skolor, allmänna bibliotek eller kulturinstitutioner etc.).⁶⁷

124. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på samiska.

- e) i) *att uppmuntra och/eller underlätta att åtminstone en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk, eller*

125. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, och "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att uppmuntra och/eller underlätta grundandet av en dagstidning på samiska".⁶⁸

126. Som nämndes i andra granskningsrapporten inlämnade en parlamentarisk kommitté 2006 en rapport om dagspressens situation i Sverige. I rapporten föreslogs att gränsen för storleken på den abonnerade upplaga som en tidning måste uppnå för att berättiga till driftsstöd sänks från 2 000 till 1 500 exemplar, och att sådana publikationer i fråga om rätt till driftsstöd skall likställas med dagstidningar. I rapporten föreslås i synnerhet att regeringen prövar möjligheterna till gränsöverskridande samarbete med Norge och Finland för att underlätta utgivningen av en dagstidning på samiska och meänkieli. Förslagen dryftas fortfarande i regeringen och är under

⁶⁶ Tredje periodiska rapporten, s. 85-86

⁶⁷ Se expertkommitténs andra rapport om Tyskland, punkt 74

⁶⁸ Expertkommitténs andra rapport, punkt 148

granskning av Europakommissionen, som undersöker huruvida presstödssystemet är förenligt med den inre marknaden.⁶⁹

127. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta konkreta åtgärder för att uppmuntra och/eller underlätta grundandet av en dagstidning på samiska.

f) ...

ii) *att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

128. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt.

129. Enligt tredje periodiska rapporten har inget ekonomiskt stöd anslagits för produktion av TV-program och andra audiovisuella produkter på samiska.⁷⁰

130. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Punkt 1

I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar - särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentrum, museer, arkiv, akademier, teatrar och biografer, liksom också litterära arbeten och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, inbegripet bl.a. användning av ny teknologi - förbinder sig parterna till följande på det territorium där dessa språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:

...

g) *att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av ett eller flera organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra arbeten framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,*

131. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och begärde ytterligare information från de svenska myndigheterna.⁷¹

132. Efter en proposition i arkivfrågor uppdrog de svenska myndigheterna Riksarkivet att inleda samarbete med liknande institutioner och företrädare för de nationella minoriteterna för att underlätta bevarande av arkivmaterial från de nationella minoriteterna. För närvarande har ett samebibliotek i Jokkmokk en litteratur- och ordbokssamling på samiska. Det finns också arkiv som samlar material på samiska och i ämnen med sameanknytning.⁷²

133. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs.

⁶⁹ Tredje periodiska rapporten, s. 86

⁷⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 86

⁷¹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 154

⁷² Tredje periodiska rapporten, s. 32, 90

2.3.2. Finska

134. I denna rapport avstår expertkommittén från att kommentera de åtaganden som inte gav upphov till större frågor i första och andra rapporten och för vilka ingen ny information har tillkommit som kunde ge anledning till en reviderad bedömning eller en annan framställning av genomförandet. För finska är dessa åtaganden följande:

- Artikel 8.1.f.iii,
- I relation till det finska förvaltningsområdet:
Artikel 9.1. a.ii, a.iii, b.ii, b.iii, c.ii, c.iii och d samt artikel 9.2.a,
Artikel 10.1.a.v, artikel 10.2.b, artikel 10.4 och artikel 10.5,
- Artikel 11.2,
- Artikel 12.1.a, b, c, d, f och h och artikel 12.2,
- Artikel 13.1.a,
- Artikel 14.a och b.

135. För de åtagandena hänvisar expertkommittén till slutsatserna i sin första och andra rapport men förbehåller sig rätten att granska situationen igen vid ett senare stadium.

136. Expertkommitténs granskning nedan är begränsad till det finska förvaltningsområdet, men detta bör inte tolkas som att expertkommittén ignorerar situationen på andra ställen där finskan används av hävd, som de svenska myndigheterna förväntas ta itu med.

Artikel 8 – Utbildning

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning på det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) att tillhandahålla förskoleundervisning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillämpa de åtgärder som avses i antingen i eller ii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt, eller

137. I sin andra granskningsrapport bedömde expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att befrämja förskoleundervisning på finska".⁷³

138. I tredje övervakningsomgången kritiserade företrädare för de finsktalande att det varken finns lagstadgad rätt till eller örönmärkt finansiering för modersmålsundervisning i förskolan. Detta har lett till att många finsktalande förskolor och finsktalande grupper inom den ordinarie förskolan har behövt stängas. Den periodiska rapporten ger ingen statistik över det aktuella antalet förskolor där undervisningen sker helt eller delvis på finska.⁷⁴ I avsaknad av en fullständig bild kan expertkommittén inte bedöma om detta åtagande fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla specifik information i nästa periodiska rapport, inklusive information om speciell utbildning av finsktalande förskolepersonal.

139. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta åtgärder för att befrämja förskoleundervisning på finska.

- b) i) att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller

⁷³ Expertkommitténs andra rapport, punkt 163

⁷⁴ Tredje periodiska rapporten, s. 96, 167

*Del III
Finska*

- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iii) att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,*

140. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

141. Enligt tredje periodiska rapporten ges undervisning på finska i åtta svenskfinska friskolor. Endast en ny tvåspråkig grundskola, en specialskola i Upplands-Väsby, har öppnats under granskningsperioden.⁷⁵ Finskspråkig undervisning ges fortfarande främst inom ramen för modersmålsundervisning. Den modellen är emellertid inte tillräckligt för att garantera att ens det svagaste alternativet (iii) av detta åtagande fullgörs. Inte heller finns läromedel som är specifikt anpassade för undervisning av finska eller på finska som minoritetsspråk.

142. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

- c) i) att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iii) att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,*

143. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes. Kommittén "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta åtgärder, både på grundskolenivå och gymnasienivå för att:

- se till att kommunerna är medvetna om sina förpliktelser att erbjuda undervisning på eller i finska och att informera föräldrarna om denna möjlighet,
- se till att efterlevnaden av dessa förpliktelser övervakas på adekvat sätt,
- avskaffa kravet att finska måste användas som umgängesspråk i hemmet för att modersmålsundervisning i finska skall erbjudas,
- utarbeta tvåspråkig undervisning som alternativ till modersmålsundervisning, som för närvarande är alltför begränsad för att dessa åtaganden skall fullgöras."⁷⁶

144. Expertkommittén behandlade frågor om höjande av medvetenheten i kommunstyrelserna och övervakning av efterlevnad i punkt 1.4.2 ovan och med kravet på daglig användning i artikel 7.1.f. Vidare har inga åtgärder vidtagits av de svenska myndigheterna för att utveckla tvåspråkig undervisning i grundskolans högre klasser och i gymnasieskolan som alternativ till modersmålsundervisning. Inte heller ges någon uppdaterad statistik i den periodiska rapporten över finskundervisning i grundskolans högre klasser och i gymnasieskolan.

145. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta åtgärder, både på grundskole- och gymnasienivå, för att utveckla tvåspråkig finskundervisning som alternativ till modersmålsundervisning.

- d) i) att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*

⁷⁵ Tredje periodiska rapporten, s. 96

⁷⁶ Expertkommitténs andra rapport, punkt 171

*Del III
Finska*

- iii) att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,*

146. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, på grund av att kommittén inte hade fått in några bevis på att teknisk utbildning och yrkesutbildning sker på finska.

147. Enligt tredje periodiska rapporten finns det program för teknisk utbildning och yrkesutbildning för fritidsledare och tvåspråkiga skolassistenter på Axevalla folkhögskola.⁷⁷ Expertkommittén har inte fått ta emot någon specifik information om kursernas sammansättning och hur många personer som följer kurserna, och anmodar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information i det avseendet och också i vilken utsträckning undervisningen sker på finska.

148. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

- e)
 - i) att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
 - ii) att tillhandahålla resurser för studium av dessa språk som ämnen på universitetet eller inom den högre utbildningen, eller*
 - iii) att uppmuntra och/eller tillåta att universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning tillhandahålls på landsdels- eller minoritetsspråk eller resurser för studium av dessa språk som studieämnen vid universitet eller inom annan högre utbildning, om det till följd av statens roll inom den högre utbildningen inte är möjligt att tillämpa punkterna i och ii,*

149. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes.

150. Generellt finns det fortfarande möjlighet att studera finska i Sverige. Enligt tredje periodiska rapporten erbjuds studier i finska vid Uppsala, Lunds, Umeå och Stockholms universitet.⁷⁸ Enligt information som expertkommittén fick under kontaktbesöket erbjuds ingen finska vid Lunds universitet, men däremot vid Mälardalens universitet, som ligger i en landsdel där de flesta finsktalande bor. Undervisningen vid Uppsala universitet riktar sig inte längre till finsktalande utan till nybörjare. Expertkommittén noterar också att de problem som uppstår på grund av att finansieringen är baserad på efterfrågan, som omnämndes ovan beträffande samiska, även gäller finska. Möjligheten att erbjuda adekvat lärarutbildning i finska har minskat drastiskt (se artikel 8.1.h nedan).

151. På grund av det stora finska utbudet vid Stockholms, Umeå och Mälardalens universitet, anser expertkommittén ändå att detta åtagande fullgörs. Kommittén uppmuntrar emellertid de svenska myndigheterna att utveckla och tillämpa en strukturerad politik för den högre undervisningen i finska, och att rapportera om ytterligare utvecklingar i nästa periodiska rapport.

- g) att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till landsdels- eller minoritetsspråket i fråga,*

152. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

153. Undervisning i den historia och den kultur som avspeglas i ett minoritetsspråk är beroende av de enskilda lärarnas initiativ och säkerställs inte på något systematisk sätt (se artikel 7.3).

154. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar ändå de svenska myndigheterna att tillhandahålla ytterligare information om det praktiska fullgörandet av detta åtagande i nästa periodiska rapport.

- h) att tillhandahålla grundutbildning och fortutbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har godtagits av en part,*

155. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

⁷⁷ Tredje periodiska rapporten, s. 97

⁷⁸ Tredje periodiska rapporten, s. 97

*Del III
Finska*

156. Antalet studerande som är anmälda till lärarutbildningskursen i finska vid Luleå högskola har ökat i viss grad, men möjligheten att erbjuda adekvat lärarutbildning i finska har ändå minskats på grund av drastiska personalnedskärningar. Expertkommittén noterar att grundutbildningen för lärare i finska är otillräcklig, och att det uppenbarligen inte finns någon systematisk vidareutbildning för finsklärare.

157. Expertkommittén anser ändå att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att i samarbete med de finsktalande skapa en strukturerad politik för lärarutbildning på finska och i finska som ämne.

- i) att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg som gäller upprättande eller utvecklande av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, vilka skall offentliggöras.*

158. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och uppmuntrade de svenska myndigheterna att ge Skolverket i uppdrag att ta fram periodiska rapporter på regelbunden bas.⁷⁹

159. Beträffande tredje övervakningsomgången hänvisar expertkommittén till motsvarande bedömning av samiskan.

160. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Punkt 2

I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de på vilka landsdels- eller minoritetsspråk används av hävd, förbinder sig parterna att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga på alla lämpliga utbildningsnivåer, om antalet personer som använder språket i fråga motiverar detta.

161. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

162. Enligt tredje periodiska rapporten tillhandahålls finsk modersmålsundervisning i områden utanför förvaltningsdistrikten. Det är också möjligt att studera finska vid folkhögskolorna i Axevalla och Göteborg.⁸⁰ Expertkommittén konstaterar att dess farhågor beträffande modersmålsundervisningens begränsade effektivitet och den nära nog fullständiga avsaknaden av tvåspråkig undervisning på finska (se artikel 8.1.b.iv och c.iv ovan) även är tillämpliga på de regioner där finska inte talas av hävd. I svensk lag har elever individuell rätt att få undervisning på finska. Den nödvändiga infrastrukturen för att denna rätt skall kunna utövas verkar emellertid saknas. Expertkommittén har fått höra om fall där önskemål om undervisning i finska inte har kunnat tillgodoses på grund av brist på kompetenta lärare. Det krävs uppenbarligen en strukturerad ansats för att se till att denna lagstadgade rätt till undervisning på finska skall kunna utövas i praktiken. Expertkommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att utveckla ett system för att denna rätt till undervisning skall kunna utövas i praktiken, och att rapportera om resultaten i nästa periodiska rapport.

163. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla ytterligare information i nästa periodiska rapport.

⁷⁹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 185

⁸⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 99

Artikel 9 – Rättsväsendet

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i de domkretsar där antalet bosatta personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för nedan angivna åtgärder, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk och på villkor att utnyttjandet av möjligheterna enligt detta stycke av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning,

a) *i brottmål:*

- ...
iv) *att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,*

164. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, och "anmoda[de] de svenska myndigheterna att se till att detta åtagande fullgörs, om så behövs genom modifiering av relevant lagstiftning."⁸¹

165. Situationen har inte ändrats under tredje övervakningsomgången. Enligt gällande lagstiftning är myndigheterna inte förpliktade att ta fram skriftliga handlingar på finska. I stället kan handlingar på begäran översättas muntligen.

166. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att, om nödvändigt genom lagändring, se till att rättsmyndigheterna på begäran tar fram dokument på finska som hör till ett visst mål.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till dem som använder dessa språk, om texterna inte tillhandahålls på annat sätt.

167. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes, och "uppmuntra[de] de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till finsktalande tillhandahålls även på finska."⁸²

168. Inga ytterligare lagtexter översattes till finska under tredje övervakningsomgången (se motsvarande bedömning beträffande samiska).

169. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till finsktalande tillhandahålls även på finska.

⁸¹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 188

⁸² Expertkommitténs andra rapport, punkt 191

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Punkt 1

I sådana förvaltningsdistrikt i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

- a) ...
- iii) att tillse att de som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i skriftlig eller muntlig form och få svar på dessa språk eller
- ...
- c) att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.

170. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes i det finska förvaltningsområdet.

171. Enligt tredje periodiska rapporten har statliga förvaltningsmyndigheter såsom Arbetsförmedlingen i Norrbotten ett stort antal anställda som behärskar finska och som kan tillhandahålla tjänster på finska. Beträffande andra statliga förvaltningsmyndigheter har expertkommittén inte fått in tillräckligt med information om användningen av finska, särskilt i skrift.

172. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Punkt 2

I fråga om lokala och regionala myndigheter inom vilkas territorier antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för att motivera följande åtgärder, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

- ...
- c) att regionala myndigheter ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,
- d) att lokala myndigheterna ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,

173. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att artikel 10.2.c och 10.2.d ej fullgjordes. Kommittén "anmoda[de] myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att se till att dessa åtaganden fullgjordes, och föreslog att de kunde ta formen av fortsatt stöd för samarbete mellan kommunerna". I synnerhet uppmuntrade kommittén de svenska myndigheterna att öronmärka medel för att säkra framtiden för samarbete mellan kommunerna.⁸³

174. Beträffande tredje övervakningsomgången hänvisar expertkommittén till sin bedömning av artikel 10.2.c-d angående samiska, som även är tillämplig här.

175. Expertkommittén anser att artikel 10.2.c och 10.2.d ej fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta ytterligare konkreta åtgärder för att fullgöra sina åtaganden.

- g) att traditionella och korrekta ortnamnsformer på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, jämsides med namnen på det eller de officiella språken, om det behövs.

176. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande endast delvis fullgjordes, eftersom förekomsten av finska Ortsnamn ännu inte var tillfredsställande.

⁸³ Expertkommitténs andra rapport, punkterna 199-200

177. Beträffande tredje övervakningsomgången⁸⁴, hänvisar expertkommittén till sin bedömning av artikel 10.2.g för samiska, som även är tillämplig här, och skulle välkomna ytterligare information i nästa periodiska rapport.

Artikel 11 – Massmedia

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk på de territorier där dessa språk talas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga och har befogenhet eller inflytande i frågan samt med respekt för principen om massmediernas oberoende och självständighet,

a) *i den utsträckning radio och TV står i allmänhetens tjänst,*

...

iii) *att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och TV-kanaler skall tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

178. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes. Kommittén uppmuntrade emellertid de svenska myndigheterna att lösa mottagningsproblemen för SR Sisuradio i norra Sverige.⁸⁵

179. Tredje periodiska rapporten innehåller ingen information om hur mottagningsproblemen för SR Sisuradio i norra Sverige har åtgärdats. Beträffande den allmänna situationen, sände Sveriges Television (SVT) under 2006 131 timmar på finska. Antalet timmar som ägnades åt finska program på SR Sisuradio minskades till 7 225⁸⁶ under 2006 (7 318 timmar 2004), trots den specialställning som finska åtnjuter i sändningstillstånden. Den allmänna situationen för Sisuradio har varit positiv, men förändringar i strukturen för allmännyttiga företag kan komma att få negativ påverkan på sändningarnas omfattning.

180. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs. Kommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information om Sisuradios ställning som del av sändningarna på finska.

c) i) *att uppmuntra och/eller underlätta inrättande av åtminstone en TV-kanal på landsdels- eller minoritetsspråk, eller*

181. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes. Kommittén anmodade de svenska myndigheterna att klargöra huruvida det befintliga utbudet kommer att fortsätta eller ändras, och huruvida man uppmuntrade eller underlättade skapandet av en TV-kanal på finska.⁸⁷

182. Enligt tredje periodiska rapporten har en finsk kanal sedan 2007 haft sändningar över det svenska digitala marknätet i Stockholm, Västerås och Uppsala. Genom att sändningsområdet har utsträckts till Mälardalsområdet har antalet finstalande som kan se den kanalen ökat avsevärt. Kanalen sänds också över det digitala kabelnätet i ett stort antal kommuner.⁸⁸ Expertkommittén välkomnar denna utveckling.

183. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs.

d) *att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

184. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes.

⁸⁴ Tredje periodiska rapporten, s. 104, 83

⁸⁵ Expertkommitténs andra rapport, punkt 204

⁸⁶ Tredje periodiska rapporten, s. 105

⁸⁷ Expertkommitténs andra rapport, punkt 206

⁸⁸ Tredje periodiska rapporten, s. 106

185. Beträffande tredje övervakningsomgången hänvisar expertkommittén till sin bedömning av detta åtagande angående samiska.⁸⁹

186. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på finska.

- e) i) *att uppmuntra och/eller underlätta att åtminstone en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk, eller*

187. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes.

188. Den allmänna situationen har visserligen inte ändrats under tredje granskningsomgången⁹⁰, men expertkommittén fick under kontaktbesöket veta att de finskspråkiga tidningarna har svårt att hitta språkkunniga journalister. Enligt information som expertkommittén har fått finns det bara en tidning på finska med ett nummer i veckan och en trespråkig tidning med ett nummer i veckan, främst på svenska och i mindre grad på finska och meänkieli.

189. Detta till trots anser expertkommittén att detta åtagande fullgörs.

- f) ...

- ii) *att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

190. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt.

191. I tredje rapporten ges inga exempel på stöd till audiovisuella produktioner på finska. Inte heller finns några tecken på att de existerande åtgärderna för ekonomiskt stöd är utformade på sådant sätt att audiovisuella produkter på finska i praktiken kan uppfylla kraven för sådant stöd.⁹¹

192. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt. Kommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om hur eller huruvida finska beaktas i de befintliga åtgärderna för ekonomiskt stöd till audiovisuella produktioner.

Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Punkt 1

I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar - särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentrum, museer, arkiv, akademier, teatrar och biografer, liksom också litterära arbeten och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, inbegripet bl.a. användning av ny teknologi - förbinder sig parterna till följande på det territorium där dessa språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:

...

- g) *att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av ett eller flera organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra arbeten framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,*

193. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

194. Enligt tredje periodiska rapporten erhåller Sverigefinska arkivet mellan 175 000 och 200 000 kronor om året. Detta stöd räcker emellertid varken till för att arkivet skall kunna erbjuda tjänster som motsvarar de finsktalandes behov eller för det nödvändiga arbetet att anpassa arkivmaterialet till ny teknologi.

⁸⁹ Tredje periodiska rapporten, s. 106

⁹⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 107

⁹¹ Tredje periodiska rapporten, s. 107

195. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att förse Svenskfinnska arkivet med nödvändigt ekonomiskt stöd för att de skall kunna utföra sina uppgifter i enlighet med detta åtagande.

2.3.3. Meänkieli

196. I denna rapport avstår expertkommittén från att kommentera de åtaganden som inte gav upphov till större frågor i första och andra rapporten och för vilka ingen ny information har tillkommit som kunde ge anledning till en reviderad bedömning eller en annan framställning av genomförandet. Beträffande meänkieli är dessa åtaganden följande:

- Artikel 8.1.f.iii,
- Artikel 9. 1.a.iii, b.iii och d samt artikel 9.2.a,
- Artikel 10.1.a.v, artikel 10.2.g, artikel 10.4.a och artikel 10.5,
- Artikel 11.2,
- Artikel 12.1.a, d och f samt artikel 12.2,
- Artikel 13.1.a,
- Artikel 14.a och b.

197. För de åtagandena hänvisar expertkommittén till slutsatserna i sin första och andra rapport men förbehåller sig rätten att granska situationen igen vid ett senare stadium.

Allmänna frågor

198. Kodifiering och standardisering av meänkieli är en förutsättning för genomförandet av flera av de åtaganden som Sverige har godtagit beträffande detta språk och i synnerhet artikel 9 och 10. Tyvärr innehåller tredje periodiska rapporten ingen information om hur de svenska myndigheterna har stött initiativ som tagits av meänkielitalande att standardisera sitt språk och till planer för inrättandet av en språknämnd för meänkieli. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att tillhandahålla sådan information i nästa periodiska rapport. Vidare efterlyser kommittén information om genomförandet av en språkplan för meänkieli.

Artikel 8 – Utbildning

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning på det territorium där landsdels- eller minoritetsspråk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) att tillhandahålla förskoleundervisning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillämpa de åtgärder som avses i antingen i eller ii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt, eller

199. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och "uppmantra[de] de svenska myndigheterna att upprätthålla och förbättra utbudet av förskoleundervisning på meänkieli över området där språket traditionellt talats".⁹²

200. Enligt tredje periodiska rapporten har Norrbottens länsstyrelse anslagit extra medel till Pajala kommun så att den skall kunna dela med sig av sin erfarenhet med förskoleundervisning på meänkieli till andra kommuner i Norrbotten.⁹³ Uppenbarligen tillhandahålls ingen förskoleundervisning på meänkieli på något systematiskt sätt i de andra kommunerna i förvaltningsområdet för meänkieli (Gällivare, Haparanda, Kiruna och Övertorneå).

201. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om antalet elever i förskolor med modersmålsstöd på meänkieli i de fem kommunerna i fråga.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att förbättra utbudet av förskoleundervisning på meänkieli över hela området där språket traditionellt talats.

⁹² Expertkommitténs andra rapport, punkt 232

⁹³ Tredje periodiska rapporten, s. 114

- b) i) *att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iii) *att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,**

202. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes. Kommittén "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta åtgärder i syfte att:
 - tillse att kommunerna är medvetna om sina förpliktelser att erbjuda undervisning på eller i meänkieli och att informera föräldrarna om denna möjlighet,
 - se till att efterlevnaden av dessa förpliktelser övervakas på adekvat sätt,
 - utarbete tvåspråkig undervisning som alternativ till modersmålsundervisning, som för närvarande är alltför begränsad för att detta åtagande skall fullgöras."⁹⁴

203. Expertkommittén behandlade frågor om höjande av medvetenheten i kommunstyrelserna och bland föräldrarna samt övervakning av efterlevnad i punkt 1.4.2 ovan. Beträffande den tredje rekommendationen som omnämns i punkt 202 ovan, uppges i tredje periodiska rapporten att modersmålsundervisning i meänkieli erbjuds i tre av fem kommuner i förvaltningsdistriktet för meänkieli.⁹⁵ Inga åtgärder har vidtagits av de svenska myndigheterna för att utveckla tvåspråkig grundskoleundervisning som alternativ till modersmålsundervisning. Det finns emellertid en friskola i Pajala som ger begränsad undervisning på meänkieli. Expertkommittén upplystes under kontaktbesöket om att Pajala kommun också har tagit fram läromedel för meänkieli. Liknande åtgärder planeras av Kiruna kommun. Expertkommittén välkomnar de framsteg som har gjorts på området, och hoppas att de övriga tre kommunerna i förvaltningsområdet kommer att följa deras exempel.

204. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta åtgärder för att tillhandahålla modersmålsundervisning i samtliga berörda kommuner och att utveckla tvåspråkig undervisning på meänkieli som alternativ till modersmålsundervisning.

- c) i) *att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iii) *att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och inom mellanstadieutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller*
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anholder därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,**

205. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, och "uppmuntra[de] de svenska myndigheterna att i samarbete med meänkielitalande ta fram strategier för att stärka utbudet av meänkieli i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan".⁹⁶

206. De svenska myndigheterna upplyste expertkommittén att meänkieli inte hade kunnat stärkas i den högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan under tredje övervakningsomgången på grund av brist på lärare. Enlig tredje periodiska rapporten hade endast en elev fullgjort modersmålsundervisning i meänkieli i gymnasieskolan 2007.⁹⁷ Det finns inga tecken på att någon elev i de högre klasserna i grundskolan eller i gymnasieskolan för närvarande får undervisning i meänkieli. Dessutom har inga läromedel tagits fram för denna nivå. Expertkommittén konstaterar med oro att det inte finns någon strukturerad politik för fullgörandet av detta åtagande.

⁹⁴ Expertkommitténs andra rapport, punkt 236

⁹⁵ Tredje periodiska rapporten, s. 114

⁹⁶ Expertkommitténs andra rapport, punkt 239

⁹⁷ Tredje periodiska rapporten, s. 114

207. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att i samarbete med meänkielitalande ta fram strategier för att stärka utbudet av meänkieli i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan.

- d) i) att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iii) att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i punkterna i till iii, åtminstone för de elever vilkas familjer anhåller därom och vilkas antal bedöms vara tillräckligt,

208. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom inga kurser gavs på meänkieli inom teknisk utbildning och yrkesutbildning.

209. Tredje periodiska rapporten ger ingen information om teknisk utbildning och yrkesutbildning på meänkieli. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om fullgörandet av detta åtagande i nästa periodiska rapport.

210. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

- g) att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till landsdels- eller minoritetsspråket i fråga,

211. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

212. Undervisning i den historia och den kultur som avspeglas i ett minoritetsspråk är beroende av de enskilda lärarnas initiativ och säkerställs inte på något systematisk sätt (se artikel 7.3). Enligt den information som inkommit förekommer ingen sådan undervisning i Pajala.

213. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om i vilken utsträckning detta sker i andra kommuner i förvaltningsområdet.

- e) i) att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, eller
- ii) att tillhandahålla resurser för studium av dessa språk som ämnen på universitetet eller inom den högre utbildningen, eller
- iii) att uppmantra och/eller tillåta att universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning tillhandahålls på landsdels- eller minoritetsspråk eller resurser för studium av dessa språk som studieämnen vid universitetet eller inom annan högre utbildning, om det till följd av statens roll inom den högre utbildningen inte är möjligt att tillämpa punkterna i och ii,

214. I sin andra och tredje granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes.

215. På ett antal universitet som erbjuder undervisning i finska undervisas också i meänkieli som en ingående del i finskkurserna.⁹⁸ Vid kontaktmötet upplöstes emellertid expertkommittén om att undervisningen på meänkieli och i meänkieli som ämne vid Luleå och Stockholms universitet inte är säkrad. Vidare finns, enligt information som expertkommittén fått in, ingen akademisk heltidstjänst för undervisning av meänkieli i den högre undervisningen.

216. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs, och anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om utvecklingen av meänkieli i den högre utbildningen i nästa periodiska rapport.

⁹⁸ Tredje periodiska rapporten, s. 116

- h) *att tillhandahålla grundutbildning och fortutbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har godtagits av en part,*

217. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och "uppmuntra[de] de svenska myndigheterna att införa lärarutbildning som del av sin strategi att stärka meänkieliundervisningen i de övre årskurserna och i gymnasieskolan."⁹⁹

218. Enligt tredje periodiska rapporten sökte två studerande till lärarutbildningen i meänkieli vid Luleå högskola 2006, och en studerande 2007. Lärare från kommunen Övertorneå har dessutom följt en tioveckorskurs i meänkieli vid Luleå högskola.¹⁰⁰ Bristen på en strukturerad politik för studier och forskning i meänkieli i den högre undervisningen (se artikel 8.1.eiii) har menlig verkan på lärarutbildningen i meänkieli. Expertkommittén understryker vikten av en mer strukturerad ansats på lärarutbildningsområdet, särskilt som många lärare känner att de inte är tillräckligt kompetenta i sin användning av meänkieli, särskilt i skrift.

219. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla mer specifik information om lärarutbildningen i meänkieli.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att anta och genomföra en strukturerad politik för grundutbildning och vidareutbildning av lärare på meänkieli och i meänkieli som ämne.

- i) *att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg som gäller upprättande eller utvecklande av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, vilka skall offentliggöras.*

220. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och uppmuntrade de svenska myndigheterna att ge Skolverket i uppdrag att ta fram periodiska rapporter på regelbunden bas.¹⁰¹

221. Beträffande tredje övervakningsomgången hänvisar expertkommittén till motsvarande bedömning av samiskan.

222. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Punkt 2

I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de på vilka landsdels- eller minoritetsspråk används av hävd, förbinder sig parterna att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i landsdels- eller minoritetsspråket i fråga på alla lämpliga utbildningsnivåer, om antalet personer som använder språket i fråga motiverar detta.

223. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes, och uppmuntrade myndigheterna att tillhandahålla information om efterfrågan på modersmålsundervisning i meänkieli och om vilka åtgärder som har vidtagits för att efterkomma begäran om modersmålsundervisning i meänkieli.¹⁰²

224. Enligt tredje periodiska rapporten är det liten efterfrågan på modersmålsundervisning i meänkieli utanför förvaltningsområdet. Modersmålsundervisning i meänkieli kan följas på distans över webbplatsen Tema Modersmål. Även inom vuxenutbildningen anordnas ibland kurser i meänkieli utanför förvaltningsområdet.

225. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om efterfrågan och om vilka åtgärder som har vidtagits för att efterkomma begäran om modersmålsundervisning i meänkieli.

⁹⁹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 248

¹⁰⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 116

¹⁰¹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 251

¹⁰² Expertkommitténs andra rapport, punkt 254

Artikel 9 – Rättsväsendet

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i de domkretsar där antalet bosatta personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för nedan angivna åtgärder, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk och på villkor att utnyttjandet av möjligheterna enligt detta stycke av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning,

a) *i brottmål:*

...

ii) *att ge en anklagad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, och/eller*

226. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt och uppmuntrade de svenska myndigheterna att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att meänkieli kan användas i brottmål.¹⁰³

227. Under tredje övervakningsomgången kvarstår de praktiska och organisatoriska hindren som ligger i vägen för utövandet av rätten att använda meänkieli i brottmål, såsom bristen på meänkielitalande rättspersonal. In synnerhet finns det ingenting som tyder på att meänkielitalande har aktivt uppmuntrats att använda sitt språk. Inte heller verkar det finnas någon strukturerad politik för utbildning av översättare och tolkar för meänkieli.

228. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

Expertkommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna starkt att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att meänkieli kan användas i brottmål.

iv) *att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på landsdels- eller minoritetsspråket i fråga, om det behövs med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför extra kostnader för de berörda personerna,*

229. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom det inte fanns något rättligt krav på myndigheterna att ta fram skriftliga handlingar på meänkieli.

230. Situationen har inte förändrats under tredje övervakningsomgången. Teoretiskt bedömer domstolarna från fall till fall huruvida en handling behöver översättas, men hittills har ingen part begärt detta.¹⁰⁴

231. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

b) *i tvistemål:*

...

ii) *att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, tillåta att han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, och/eller*

232. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt.

233. Beträffande tredje övervakningsomgången är de hänsyn som avser artikel 9.1.a.ii (ovan) även tillämpliga på detta åtagande.

234. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

¹⁰³ Expertkommitténs andra rapport, punkt 257 med relation till expertkommitténs första rapport, punkt 331

¹⁰⁴ Tredje periodiska rapporten, s. 118

c) *vid förvaltningsmål inför domstol,*

...

ii) *att, när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, tillåta att han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk, utan att detta medför extra kostnader, och/eller*

235. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt.

236. Beträffande tredje övervakningsomgången är de hänsyn som avser artikel 9.1.a.ii (ovan) även tillämpliga på detta åtagande.

237. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till dem som använder dessa språk, om texterna inte tillhandahålls på annat sätt.

238. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes, och "uppmuntra[de] de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till meänkielitalande tillhandahålls även på meänkieli".¹⁰⁵

239. Inga ytterligare lagtexter har översatts till meänkieli under tredje övervakningsomgången (se motsvarande bedömning beträffande samiska).

240. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till meänkielitalande tillhandahålls även på meänkieli.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Punkt 1

I sådana förvaltningsdistrikt i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

a) ...

iii) *att tillse att de som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i skriftlig eller muntlig form och få svar på dessa språk eller*

...

c) *att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.*

241. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

242. Enligt tredje periodiska rapporten kan Arbetsförmedlingen i Norrbotten erbjuda tjänster på meänkieli, men i praktiken verkar de flesta meänkielitalande använda endast svenska. Inga handlingar har därför hittills upprättats på meänkieli.¹⁰⁶ Expertkommittén anser att de statliga förvaltningsmyndigheterna bör aktivt uppmuntra meänkielitalande att inkomma med muntliga eller skriftliga ansökningar och begära svar på sitt språk.

¹⁰⁵ Expertkommitténs andra rapport, punkt 266

¹⁰⁶ Tredje periodiska rapporten s. 120, ytterligare information som lämnats till expertkommittén

243. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs. Kommittén uppmuntrar de svenska myndigheterna att se till att meänkielitalande får inkomma med muntliga eller skriftliga ansökningar och få svar på meänkieli.

Punkt 2

I fråga om lokala och regionala myndigheter inom vilkas territorier antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt för att motivera följande åtgärder, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

...

- b) möjlighet för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar i muntlig eller skriftlig form på dessa språk,*
- c) att regionala myndigheter ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,*
- d) att lokala myndigheterna ger ut sina officiella handlingar även på landsdels- eller minoritetsspråken i fråga,*

244. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att åtagandena enligt artikel 10.2.c och artikel 10.2.d inte fullgjordes, och att artikel 10.2.b delvis fullgjordes. Kommittén anmodade myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att se till att dessa åtaganden fullgjordes, och föreslog att de kunde ta formen av fortsatt stöd för samarbete mellan kommunerna.¹⁰⁷

245. Enligt de svenska myndigheterna är det mycket ovanligt att en meänkielitalande inkommer med en skriftlig ansökan på meänkieli. Språket används endast för muntlig kommunikation. Hittills har lokala och regionala myndigheter inte översatt sina officiella handlingar och information om sin verksamhet till meänkieli, med undantag för upplysningar om rätten att använda meänkieli. Kommunerna i förvaltningsområdet för meänkieli har emellertid ökat sitt samarbete i syfte att genomföra språklagen. I detta sammanhang hänvisar expertkommittén till sitt omdöme beträffande artikel 10.2.b-d rörande samiska.

246. Expertkommittén anser att artikel 10.2.b delvis fullgörs, men att artikel 10.2.c och artikel 10.2.d inte fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att vidta ytterligare konkreta åtgärder för att fullgöra sina åtaganden.

Artikel 11 – Massmedia

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk på de territorier där dessa språk talas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga och har befogenhet eller inflytande i frågan samt med respekt för principen om massmediernas oberoende och självständighet,

- a) i den utsträckning radio och TV står i allmänhetens tjänst,*

...

- iii) att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och TV-kanaler skall tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

247. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes beträffande radiosändningar och delvis fullgjordes beträffande TV-sändningar.

248. Enligt tredje periodiska rapporten ökade tiden för sändningar av meänkieliprogram på Sveriges Television till 10 timmar för 2006 (6 för 2005) och till 834 timmar (827 för 2005) på SR Sisuradio.¹⁰⁸ Under kontaktbesöket uppgav meänkielitalande att sändningstiden ändå var mycket begränsad. De uttryckte också missnöje med det faktum att programmen på meänkieli inte producerades av en redaktion som var oberoende av den finska avdelningen, vilket visar att meänkieli i stor utsträckning

¹⁰⁷ Expertkommitténs andra rapport, punkt 275

¹⁰⁸ Tredje periodiska rapporten, s. 121, 169

inte betraktas som ett eget språk. Enligt vad som framkom under kontaktbesöket är det också en risk att det inte kommer att finnas några kunniga journalister när de nuvarande går i pension.

249. Detta till trots anser expertkommittén att detta åtagande fullgörs. Kommittén uppmanar de svenska myndigheterna att lösa de frågor som tagits upp av meänkielitalande i samarbete med dem.

- d) att uppmantra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

250. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes.

251. Tredje periodiska rapporten ger inget exempel på specifika åtgärder avsedda att uppmantra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på meänkieli. Expertkommittén upprepar att det krävs proaktiva åtgärder från de svenska myndigheternas sida för detta åtagande, såsom tekniskt och ekonomiskt stöd (inköp av verk på meänkieli till skolor, allmänna bibliotek eller kulturinstitutioner etc.).

252. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att uppmantra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på meänkieli.

- e) i) att uppmantra och/eller underlätta att åtminstone en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk, eller*

253. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullföljdes, och "anmoda[de] de svenska myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att uppmantra och/eller underlätta grundandet av en dagstidning på meänkieli".¹⁰⁹

254. Beträffande tredje övervakningsomgången noterar expertkommittén att det fortfarande saknas en tidning på meänkieli, och hänvisar till sin bedömning av detta åtagande med avseende på samiska.¹¹⁰

255. Expertkommittén anser att detta åtagande inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna starkt att uppmantra och /eller underlätta grundandet av en dagstidning på meänkieli.

- f) ii) att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,*

256. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt.

257. Tredje rapporten ger inga exempel på ekonomiskt stöd för produktion av TV-program på meänkieli.¹¹¹

258. Expertkommittén anser att detta åtagande fullgörs formellt.

¹⁰⁹ Expertkommitténs andra rapport, punkt 287

¹¹⁰ Tredje periodiska rapporten, s. 122

¹¹¹ Tredje periodiska rapporten, s. 86

Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Punkt 1

I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar - särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentrum, museer, arkiv, akademier, teatrar och biografier, liksom också litterära arbeten och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, inbegripet bl.a. användning av ny teknologi - förbinder sig parterna till följande på det territorium där dessa språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:

...

- b) *att främja olika sätt att på andra språk få tillgång till arbeten framställda på ett landsdels- eller minoritetsspråk genom att stödja och utveckla översättning, dubbning, eftersynkronisering och textning,*

259. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom ingen information hade tillhandahållits om huruvida myndigheterna stödde översättning, dubbning, eftersynkronisering eller textning från meänkieli till svenska.

260. Enligt tredje periodiska rapporten har Statens konstråd assisterat ett antal förlag i syfte att stödja utgivning av böcker på meänkieli.¹¹² Expertkommittén saknar emellertid information beträffande andra aktiviteter som är relevanta inom detta åtagande såsom dubbning, eftersynkronisering och textning. De svenska myndigheterna anmodas specificera detta i sin nästa periodiska rapport.

261. Expertkommittén anser att detta åtagande delvis fullgörs.

- g) *att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av ett eller flera organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra arbeten framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,*

262. I sin andra granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande delvis fullgjordes.

263. Enligt tredje periodiska rapporten beviljar Statens konstråd årligen 250 000 kronor till Nordkalottbiblioteket för inrättning av ett centrum för meänkieli, som skall ansvara för insamling av skriftligt material på meänkieli.¹¹³ Audio- eller audiovisuella verk samlas in av Institutet för språk och folkminnen och av Statens ljud- och bildarkiv. De organen har emellertid inget särskilt ansvar för meänkieli.

264. Detta till trots anser expertkommittén att detta åtagande fullgörs. Kommittén anmodar de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om hur arbetet på centret för meänkieli på Nordkalottbiblioteket framskrider.

¹¹² Tredje periodiska rapporten, s. 124

¹¹³ Tredje periodiska rapporten, s. 125

Kapitel 3. Slutsatser

3.1. Expertkommitténs slutsatser om hur de svenska myndigheterna reagerat på ministerkommitténs rekommendationer i andra övervakningsomgången

Rekommendation nr 1:

"genomföra förslagen i Utredningen om finska och sydsamiska språken rörande utvidgandet av de finska och samiska förvaltningsområdena, anta specifik lagstiftning om landsdels- eller minoritetsspråk och inrätta ett nationellt organ som skall vara ansvarigt för att övervaka genomförandet av denna"

265. De svenska myndigheterna har beställt ytterligare en rapport ("Nationella minoritetsspråk vid domstolar och myndigheter – Ett alternativ"), som främst innehåller en rekommendation att förvaltningsområdet för finska inte utökas, och att förvaltningsområdet för samiska utökas med två kommuner. Genomförandet av de förslagen skulle inte säkerställa användningen av finska och samiska i hela de områden där de språken talas av hävd och därför omfattas av konventionen.

266. Ingen specifik lagstiftning om minoritetsspråk har antagits av Sverige under tredje övervakningsomgången. Dessutom kan det nyligen inrättade Institutet för språk och folkminnen inte betraktas som en nationell myndighet med övervakande ansvar. Övervakning på riksomfattande nivå utövas i praktiken endast delvis av jämställdhetsdepartementet, som också har ansvar för samordning av aktiviteterna för skydd och främjande av minoritetsspråken.

267. Expertkommittén har informerats om att Ombudsmannen mot etnisk diskriminering har startat ett antal projekt om diskriminering av de nationella minoriteterna, däribland diskriminering av romer och samer, och av samtliga minoriteter inom utbildningsväsendet. Det sistnämnda initiativet grundar sig på lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (2006/67).

Rekommendation nr 2:

"vidta praktiska åtgärder för att göra undervisningen på landsdels- eller minoritetsspråk mer lättillgänglig genom att ta itu med de rådande strukturella och resursmässiga problemen och i synnerhet utveckla strategier för att öka tillgången på lärare och tillhandahålla undervisning på landsdels- eller minoritetsspråk i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan"

268. Sverige har fortsatt att utveckla distansundervisning som ett sätt att stärka åtkomst till undervisning i minoritetsspråken. I allmänhet är bristen på utbildade lärare för minoritetsspråk fortfarande den viktigaste flaskhalsen i tillhandahållandet av undervisning i minoritetsspråk. Det är främst denna brist som ligger bakom den endast marginella förekomsten av finska och så gott som fullständiga frånvaron av samiska och meänkieli i grundskolans högre klasser och i gymnasieskolan. För närvarande överväger de svenska myndigheterna åtgärder att göra lärarutbildningen i minoritetsspråk mer attraktiv för studerande, men dessa försök motverkas av bristen på öronmärkt finansiering för sådana kurser.

Rekommendation nr 3:

"anpassa de existerande modellerna för undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk enligt konventionen, bland annat genom att förbättra modersmålsundervisningens kvalitet och tillgänglighet och införa lämpliga bestämmelser om tvåspråkig undervisning"

269. Svenska staten föreslog 2008 att reglerna för modersmålsundervisning i finska och jiddisch skulle jämföras med reglerna för samiska, meänkieli och romani. Detta skulle betyda att finska och jiddisch kan tillhandahållas även om endast en elev begär det, och även om språket i fråga inte är umgängesspråk i hemmet. De nya reglerna skulle bidra till att förbättra kvaliteten på och tillgängligheten av modersmålsundervisningen. De svenska myndigheterna har även vidtagit åtgärder för att öka kännedomen och medvetenheten om modersmålsundervisning. Den befintliga formen av modersmålsundervisning kan emellertid inte ses som en ingående del i läroplanen och uppgår ofta till endast 20-40 minuter i veckan, efter den ordinarie skoldagens slut. Tvåspråkig undervisning inom det offentliga skolsystemet intar en marginell plats i Sverige. Den ekonomiska situationen för

Sameskolstyrelsen har försämrats sedan den senaste övervakningsomgången, vilket har haft negativ verkan på möjligheterna att erbjuda integrerad sameundervisning.

Rekommendation nr 4:

"som prioritet anta flexibla och innovativa åtgärder för att upprätthålla sydsamiskan"

270. I tredje övervakningsomgången har expertkommittén inte informerats om några nya åtgärder avsedda att upprätthålla det sydsamiska språket. I allmänhet finns ingen strukturerad politik för undervisning i sydsamiska som beaktar detta språks prekära situation.

Rekommendation nr 5:

"inrätta en strukturerad politik och vidta organisatoriska åtgärder för att uppmuntra användningen av samiska, finska och meänkieli i tal och skrift i kontakten med rättsväsende och offentliga myndigheter inom de definierade förvaltningsområdena"

271. Det ligger fortfarande praktiska och organisatoriska hinder i vägen för att rätten att använda minoritetsspråk i kontakten med rättsmyndigheter skall kunna utövas. Ett sådant hinder är bristen på språkkunnig personal. I platsannonser för rättssekreterare eller domare nämns inget krav på kunskaper i ett minoritetsspråk. Minoritetsspråkstalande har inte heller aktivt uppmuntrats att använda sina språk.

272. Inte heller har det förekommit någon ökning i användningen av minoritetsspråk på statsförvaltningens lokalkontor. Det är fortfarande mycket ovanligt att en skriftlig ansökan på ett sådant språk inkommer från allmänheten. All kommunikation som sker på minoritetsspråken är muntlig. Ingenting tyder på att det finns någon strukturerad politik för att åtgärda problem såsom brist på språkkunnig personal och vidareutbildning eller dålig tillgänglighet på tolkar.

273. Vissa framsteg har emellertid gjorts på regional och lokal nivå. Kommunerna i förvaltningsområdena har stärkt sitt samarbete för att uppmuntra användningen av samiska, finska och meänkieli i tal och skrift. De lokala myndigheterna är också i färd med att få sina officiella handlingar översatta till minoritetsspråken.

Rekommendation nr 6

"stödja och/eller underlätta framtagandet av eller utvecklingen av minst en dagstidning på samiska och en på meänkieli"

274. Det finns för närvarande ingen dagstidning på samiska eller meänkieli. En parlamentarisk kommitté kom 2006 ut med en rapport med rekommendation att man skulle stödja utgivning av en dagstidning på samiska och meänkieli. Förslagen dryftas fortfarande i regeringen och är under granskning av Europakommissionen. Sedan den senaste övervakningsomgången har även finansieringen av en publikation på meänkieli minskats.

Rekommendation nr 7

"vidta åtgärder för att öka medvetenheten och förståelsen av landsdels- eller minoritetsspråk i svenska samhället i stort"

275. Sveriges regering beslutade 2007 att tillsätta en särskild utredare för att undersöka möjligheten att utarbeta ett förslag till en språklag. Enligt denna lag skulle svenska fastslås som officiellt språk i Sverige, och finska, meänkieli, romani, samiska och jiddisch som landets minoritetsspråk, vilket skulle höja medvetenheten om Sveriges språkliga mångfald. De svenska myndigheterna har även tagit ett antal initiativ för att informera kommunerna om deras ansvar enligt konventionen. Enligt vad som framkom från en enkät som de svenska myndigheterna genomförde under 2007 är medvetenheten om och förståelsen runt minoritetsspråk fortfarande låg i kommunstyrelserna.

276. Inom utbildningen finns ingen strukturerad plan för att säkerställa att lärarna följer de delar av läroplanen som rör minoritetsspråk. Valet av läromedel är överlämnat till den enskilde läraren. Den ordinarie lärarutbildningen omfattar inga minoritetsspråk.

3.2. Expertkommitténs slutsatser i tredje övervakningsomgången

- A. Expertkommittén gratulerar Sverige till dess fortsatta stöd för minoritetsspråken och uppskattar det utmärkta samarbete som kommittén hade med myndigheterna under anordnandet av kontaktbesöket.
- B. Den allmänna utvecklingen av minoritetsspråkspolitiken i Sverige är positiv. De svenska myndigheterna har även efterkommit många av expertkommitténs anmodanden. Flera av de tidigare framkomna bristerna föreligger emellertid fortfarande. Dessutom har nya problem rapporterats av företrädare för minoritetsspråkstalande grupper.
- C. I allmänhet kan sägas att bristen på nödvändig statistisk information om antalet personer som talar minoritetsspråken och deras fördelning utgör ett hinder för ett effektivt genomförande av konventionen. I princip förefaller det vara möjligt att erhålla sådan statistisk information från Statistikbyrån, och också från de minoritetsspråkstalande själva. Medvetenheten och kunskaperna om kommunernas ansvar enligt stadgan är låg i kommunstyrelserna, vilket är ett annat hinder för ett effektivt genomförande av konventionen.
- D. Genomförandet av konventionen försvåras av det faktum att företrädarna för minoritetsspråkstalande inte konsulteras på något systematiskt sätt i frågor som rör minoritetsspråk. Problemet sträcker sig även till planeringen och finansieringen av aktiviteter som genomförs av minoritetsspråksorganisationer. Företrädarna för minoritetsspråkstalande rapporterade att inte tillräcklig hänsyn tas till deras behov. Som exempel kan nämnas att organisationer för meänkieli och svenskfinnar rapporterade att finansieringsnivån inte är tillräcklig för att de skall kunna utföra sina omfattande uppgifter för främjande av språken, och beträffande svenskfinnarna har denna nivå till och med minskat.
- E. Konventionen tillämpas inte över hela de områden där minoritetsspråken talas av hävd. Detta påverkar i synnerhet sydsamiska och finska. Sydsamiskan befinner sig i en ytterst prekär ställning.
- F. Tillhandahållandet av modersmålsundervisning på förskolenivå i samtliga minoritetsspråk lider brist på strukturerad långtidsplanering. För finska har utbudet till och med minskat under den aktuella övervakningsomgången.
- G. Enligt en ny bestämmelse har barn med bakgrund i ett minoritetsspråk individuell rätt att begära modersmålsundervisning i grundskolans lägre klasser. I praktiken förnekas ibland denna rätt på grund av brist på kompetenta lärare. Eftersom den tid som sätts av till modersmålsundervisning regelbundet är mindre än en timma i veckan, är detta inte tillräckligt för att de valda åtagandena i del III skall fullgöras.
- H. Tillhandahållandet av modersmålsundervisning i de högre klasserna i grundskolan och i gymnasieskolan lider brist på strukturerad långtidsplanering. Tillgängligheten av sådan undervisning är för samtliga minoritetsspråk marginell.
- I. På utbildningsområdet är lärarutbildningen i minoritetsspråk fortfarande ett allmänt problem. Den enda begränsade utbildning som finns är endast avsedd för lärare inom modersmålsundervisningen, vilket gör det svårt att kunna lägga upp ett lämpligt program för undervisning i minoritetsspråk, och omöjligt att genomföra det tvåspråkiga alternativet.
- J. Ett annat stort problem är det aktuella finansieringssystemet inom den högre undervisningen, enligt vilket break-even för anordnande av en kurs inte nås förrän antalet studerande kommer upp till 30-35 personer. Detta betyder normalt att inte många, om ens några, av minoritetsspråken kvalificerar för kurser inom den högre undervisningen på längre sikt. Inte heller finns det någon strukturerad politik för minoritetsspråken inom den högre undervisningen. Det betyder att samiskan och finskan inom den högre undervisningen hela tiden försvagas. Meänkieli är inte representerat av någon heltidstjänst på högre undervisningsnivå. Trots de positiva åtgärder som vidtagits av myndigheterna genom att bevilja medel under tre år för undervisning i finska vid Mälardalens universitet, i romani vid Linköpings universitet och i jiddisch vid Lunds universitet, kan man förvänta sig finansieringsproblem i framtiden på grund av bristen på en långsiktig strukturerad politik.

K. De svenska myndigheterna har försökt lösa vissa av problemen med genomförandet genom att beställa en handbok för kommunerna om hur de skall förfara med minoritetsspråken. Sametinget har tagit fram en liknande handbok om samiska och underhållandet av det språket. En språkplan har även tagits fram för meänkieli. Hittills har inga liknande projekt startats för de andra minoritetsspråken.

L. Sameskolstyrelsen spelar en avgörande roll i skyddet och främjandet av samiska. Den befinner sig i centrum för undervisningen på samiska, i samiska som ämne och i samekulturen. Finansieringen av sameskolstyrelsen räcker för närvarande inte till för att motsvara de samisktalandes behov. Indirekt påverkar detta också omfattningen av modersmålsundervisningen i samiska i de kommunala skolorna.

M. De praktiska och organisatoriska hindren som ligger i vägen för utövande av rätten att använda minoritetsspråk i kontakten med rättsväsende och offentliga myndigheter finns kvar. I synnerhet råder brist på utbildade tolkar och översättare inom rättsväsendet och de offentliga myndigheterna, särskilt beträffande samiska och meänkieli. Någon ökning i användningen av minoritetsspråk på statsförvaltningens lokalkontor har inte förekommit. Det är fortfarande mycket ovanligt att en skriftlig ansökan på ett minoritetsspråk inkommer från allmänheten. Endast muntlig kommunikation förekommer på de språken. Ingenting tyder på att det finns någon strukturerad politik för att åtgärda problem såsom bristen på språkkunnig personal eller frånvaron av vidareutbildning och den låga tillgängligheten på tolkar.

N. Situationen för samiska och meänkieli i pressen, särskilt dagspressen, har inte förbättrats. Det bör nämnas att det inte finns någon dagstidning vare sig på meänkieli eller samiska.

Sveriges regering inbjöds att kommentera innehållet i rapporten i enlighet med artikel 16.3 i konventionen. De inkomna kommentarerna bifogas som bilaga II.

På grundval av denna rapport och sina resultat inkom expertkommittén till ministerkommittén med förslag till rekommendationer att lämnas till Sverige. Samtidigt underströk kommittén behovet av att de svenska myndigheterna vid sidan av dessa allmänna rekommendationer tar hänsyn till de mer detaljerade iakttagelserna i huvuddelen av denna rapport.

Vid sitt 1056:e möte den 06/05/2009 antog ministerkommittén sin rekommendation till Sverige, som återges i del B av detta dokument.

Bilaga I: Ratificeringsinstrument

Sverige:

Deklaration i det ratificeringsinstrument som deponerades den 9 februari 2000 - Original: engelska.

Samiska, finska och meänkieli (tornedalsfinska) är landsdels- eller minoritetsspråk i Sverige. Sveriges åtaganden enligt artikel 2.2 i fråga om dessa språk redogörs för i bilagan.

Romani chib och jiddisch skall vid tillämpandet av stadgan betraktas som territoriellt obundna minoritetsspråk.

BILAGA

Omfattningen av Sveriges åtaganden enligt del III i europeiska stadgan för landsdels- eller minoritetsspråk.

Följande punkter och stycken under artikel 8 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

- 8.1.a.iii
- 8.1.b.iv
- 8.1.c.iv
- 8.1.d.iv
- 8.1.e.iii
- 8.1.f.iii
- 8.1.g
- 8.1.h
- 8.1.i
- 8.2

Följande punkter och stycken under artikel 9 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

- 9.1.a.ii
- 9.1.a.iii
- 9.1.a.iv
- 9.1.b.ii
- 9.1.b.iii
- 9.1.c.ii
- 9.1.c.iii
- 9.1.d
- 9.2
- 9.3

Följande punkter och stycken under artikel 10 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

- 10.1.a.iii
- 10.1.a.v
- 10.1.c.
- 10.2.b.
- 10.2.c.
- 10.2.d.
- 10.2.g.
- 10.4.a.
- 10.5

Följande punkter och stycken under artikel 11 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

- 11.1.a.iii
- 11.1.d
- 11.1.e.i
- 11.1.f.ii
- 11.2.

Dessutom skall 11.1.c.i gälla i fråga om finska.

Följande punkter under artikel 12 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

12.1.a
12.1.b
12.1.d
12.1.f
12.1.g
12.2.

Dessutom skall 12.1.e gälla samiska och 12.1.c och 12.1.h finska och samiska.

Följande punkt under artikel 13 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

13.1.a

Följande punkter under artikel 14 skall gälla samiska, finska och meänkieli:

14.a
14.b

Det betyder att sammanlagt 45 punkter eller stycken i del III i stadgan skall gälla samiska och finska och 42 punkter eller stycken skall gälla meänkieli.

Omfattad period: 1/6/2000 -

Föregående yttrande rör artiklarna: 10, 11, 12, 13, 14, 2, 8, 9

Bilaga II: Kommentarer från de svenska myndigheterna

[English version]

REGERINGSKANSLIET

IJ2009/385/DISK
11 February 2009

Ministry of Integration and
Gender Equality Sweden

Directorate General IV
Directorate of education and languages
The Director

Comments from Sweden on the third report of the Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages

Sweden has received the third report of the Committee of Experts of the European Charter for Regional or Minority Languages and hereby takes the opportunity to submit comments to Article 16 paragraph 3 of the Charter.

General comments

The government would like to add that the Swedish minority rights policy is currently being reformed. On Jan. 29th, 2009 an upcoming government proposal was referred to the Council on Legislation (Lagrådet) to ensure that it does not conflict with existing legislation.

The new government bill will be presented to Parliament in March 2009. The bill "*Från erkännande till egenmakt - regeringens strategi för de nationella minoriteterna*" ("From Recognition to Empowerment - the Government's Strategy for the National Minorities") contains numerous important proposals to improve the situation of national minorities in Sweden, inter alia:

- A new *Act on National Minorities and Minority Languages* is proposed. New national legislation will replace the current geographically restricted Acts on the Right to Use Saami, Finnish and Meänkieli. The new act regulates all five national minorities and their languages.
- The proposed regulations obligate the authorities to inform the national minorities of their rights, The authorities are also to promote the national minorities possibilities to maintain and develop their culture and language, The national minorities are to be given influence in issues of importance to them.
- The current administrative areas for the Saami and Finnish languages are to be extended to additional municipalities. For Saami in an additional 13 municipalities and for Finnish in an additional 18 municipalities. The right to use Saami, Finnish and Meänkieli with the authorities is also strengthened.
- The government agency structure is strengthened in order to improve the implementation of the new act. The Saami Parliament and the County Administrative Board in Stockholm are given special tasks to study and promote the implementation of the new act.
- The new government strategy also contains proposals on improving the national minorities participation in decision making processes, proposals in the field of education, proposals to strengthen the revitalization of national minority languages and to improve the use of national minority place names.

The proposal is available in Swedish on the Government's homepage.

Specific comments

Media

p. 126

According to the report a proposal to lower the required minimum number of subscriptions for press subsidies from 2, 000 to 1, 500 is still being discussed within the Swedish government. This change as well as a number of other changes in the decree of press subsidies was decided by the parliament in June 2006 and came into force 1 January 2007.

The European Commission is not examining the aforementioned proposals nor the possibilities of transfrontier co-operation; the European Commission is examining the compatibility of the press subsidies with the internal market.

p. 191

Audiovisual productions in other languages than Swedish may qualify for assistance providing that the production has a Swedish producer. The definition of Swedish producer includes a person living in the country, a company, a foreign company or other person registered in the country. A film that has no Swedish producer is still considered Swedish providing that the Swedish financial contribution is at least 20% of the production costs, and if the Swedish contribution of artistic workers is of considerable significance.

p. 254 & p. 274

The report states on page 40 that there is still no newspaper in Meänkieli. However, on page 32, the Committee of Experts acknowledges that there is a trilingual weekly which is published mainly in Swedish and to a lesser extent in Finnish and Meänkieli (Haparandabladet).

The press subsidy of Haparandabladet was increased in 2001 to 2 035 thousand kronor. This sum has remained unchanged until 1 January 2009 when the subsidy was increased to 2 239 thousand kronor.

Judicial authorities

The National Courts Administration and the Swedish Prosecution Authority have in their respective letters of regulation for 2009 been commissioned to translate fundamental information about court procedures and prosecution activities to the territorial national minority languages Sami, Finnish and Meänkieli. The National Courts Administration and the Swedish Prosecution Authority have also been commissioned to consider and propose further material that should be translated in order to remove practical obstacles for individual people to use these minority languages in court and in contact with the Swedish Prosecution Authority. The National Courts Administration and the Swedish Prosecution Authority should coordinate the implementation of this work, that should be presented on 15 May 2009 at the latest.

3.2 Findings of the Committee of Experts in the third monitoring round /J/

The Swedish funding system for higher education is based on the number of full-time students and the number of full-time students who pass their examinations. Both parts are multiplied by the unit revenue for different field of study. Since the introduction of this funding system in 1993, the Government has stressed that the universities have a responsibility for prioritizing as well as re-allocating resources to handle courses with few participants, and since the universities are free to decide on the internal funding system, there is no uniform break-even point for organizing a course.

B. Rekommendation från Europarådets ministerkommitté om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk.

EUROPARÅDET MINISTERKOMMITTÉN

Rekommendation RecChL(2009)3 från ministerkommittén om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

*(Antagen av ministerkommittén den 06/05/2009
vid ministerrepresentanternas 1056:e möte)*

I enlighet med artikel 16 i europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk,

Med beaktande av att Sverige deponerade ratificeringsinstrumentet den 9 februari 2000,

Efter att ha tagit del av expertkommitténs utvärdering om stadgan angående Sveriges genomförande av stadgan,

Med tanke på att denna utvärdering bygger på information som Sverige lämnade i sin tredje rapport, kompletterande information från svenska myndigheter, information från organ och föreningar i Sverige samt information som expertkommittén samlade in under sitt kontaktbesök,

Efter att ha tagit del av de kommentarer som de svenska myndigheterna har gjort om innehållet i expertkommitténs rapport,

rekommenderar ministerkommittén de svenska myndigheterna att ta hänsyn till alla expertkommitténs påpekanden och särskilt prioritera följande:

1. Att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera de områden där finska och samiska omfattas av del III i konventionen och tillämpa de relevanta bestämmelserna i konventionen i de områdena.
2. Att aktivt stärka undervisningen på minoritetsspråken, dels genom att anpassa modersmålsundervisningen till bestämmelserna i artikel 8 i konventionen och i tillämpliga fall anordna tvåspråkig undervisning, dels genom att utveckla lämplig grundutbildning och vidareutbildning för lärare.
3. Att inrätta en strukturerad politik för att uppmuntra tillhandahållandet av universitetsundervisning eller annan form av högre undervisning i samiska, finska och meänkieli.
4. Att som prioritet anta flexibla och innovativa åtgärder för att upprätthålla sydsamiskan.
5. Att inrätta en strukturerad politik och vidta organisatoriska åtgärder för att uppmuntra användningen av samiska, finska och meänkieli i tal och skrift i kontakten med rättsväsende och offentliga myndigheter inom de definierade förvaltningsområdena.
6. Att underlätta grundandet av dagstidningar på samiska och meänkieli.